



Jaarverslag

2015-2016

Inhoud

1	INLEIDING	6
2	BEMEFA, DE BEROEPSVERENIGING.....	8
2.1	LEDEN	8
2.2	WERKGROEPEN.....	8
2.3	BEMEFA-TEAM.....	8
3	COMMUNICATIE	9
3.1	NIEUWSBRIEVEN	9
3.2	WEBSITE.....	9
3.3	FACT SHEETS EN BROCHURES	10
3.4	EXTERNE COMMUNICATIE	10
3.4.1	Persberichten.....	10
3.4.2	Overleg met politieke partijen.....	11
4	VOEDSELVEILIGHEID	14
4.1	TAL VAN BEMONSTERINGSPLANNEN.....	14
4.1.1	Het sectorale bemonsteringsplan – De principes.....	14
4.1.2	Meerdere (specifieke) sectorale bemonsteringsplannen	17
4.1.3	Het sectoraal bemonsteringsplan 2015.....	19
4.1.4	HFA (Healthy Farming Association)	22
4.1.5	Individuele analyses.....	22
4.2	CONTAMINATIES	23
4.3	EARLY WARNING SYSTEM (EWS).....	24
4.4	WERKGROEPEN HACCP EN KERNVOEDERFABRIKANTEN.....	25
4.5	10 JAAR <i>TRACKING & TRACING</i> IN DE MENGVOEDERSECTOR.....	26
4.6	OVOCOM VZW	26
4.6.1	GMP wordt FCA	27
4.6.2	Ovocom lanceert een nieuwe website	27
4.6.3	Autocontrolegids Diervoeders – Nieuwe versie	27
4.6.4	FCA standaard en Autocontrolegids Diervoeders – Equivalentie.....	28
4.6.5	Internationaal	28
4.6.5.1	<i>EFISC</i>	28

4.6.5.2	AIC	29
4.6.5.3	GMP+	29
4.6.5.4	Rechtstreekse levering van diervoeders aan Nederlandse melkveehouders.....	29
4.6.5.5	Ketenborging.nl	30
4.6.5.6	ISO 22000	30
4.6.5.7	GBP AC (Oqualim).....	30
4.6.5.8	QS	30
4.6.5.9	Pastus+	31
4.6.5.10	Incident- en crisismanagement: wijzigingen m.b.t. verplichte communicatie naar Ovocom	31
4.6.6	Platform voor internationaal crisismanagement	32
4.7	POLIS PRODUCTAANSPRAKELIJKHEID & RECALL	32
4.8	FAVV (RAADGEVEND COMITÉ).....	33
4.8.1	Activiteitenverslag 2014	33
4.8.2	Publicatie inspectieresultaten B2C.....	34
4.9	FAVV (INTERN AUDIT COMITÉ)	34
5	KWALITEIT.....	35
5.1	GENERIEK LASTENBOEK RUNDVLEES.....	35
5.2	BELPORK.....	36
5.2.1	AB-Register	36
5.2.2	QS.....	37
5.2.3	Kwaliteitslastenboek.....	37
5.3	BELPLUME.....	37
5.4	CODIPLAN/VEGAPLAN	38
5.5	IKM.....	39
5.6	PLATFORM LASTENBOEKBEHEERders	39
6	MAATSCHAPPIJ	41
6.1	ANTIBIOTICAREDUCTIE.....	41
6.1.1	Actieplan BEMEFA Antibioticareductie	41
6.1.2	Convenant Gemedicineerde voeders	42
6.1.3	AMCRA.....	43
6.1.4	Veldproef	44
6.1.5	Antibiotica datacollectie.....	44
6.2	ARBEIDSVEILIGHEID.....	46

6.3	SANITAIR.....	47
6.3.1	Interventiefonds Salmonella	47
6.3.2	Vogelgriep.....	48
6.3.3	Rundertuberculose	48
7	MILIEU EN DUURZAAMHEID	49
7.1	DUURZAAMHEID	49
7.1.1	Platform Maatschappelijk verantwoorde diervoederstromen	49
7.1.1.1	<i>Aankoop duurzaam gecertificeerde soja</i>	<i>51</i>
7.1.1.2	<i>Actieplan Alternatieve eiwitbronnen.....</i>	<i>52</i>
7.1.1.3	<i>Sustainability Committee</i>	<i>53</i>
7.1.1.3.1	Soja – Europese Benchmark.....	54
7.1.1.3.2	Carbon Foot Print.....	54
7.2	MILIEU	56
7.2.1	Stofexplosie	56
7.2.2	Mestdecreet	57
7.2.2.1	<i>Pilootproject bedrijfsforfait</i>	<i>58</i>
7.2.2.2	<i>BREF.....</i>	<i>58</i>
7.2.3	Laag-nutriëntenconvenant	59
7.3	ADR	60
8	EXPORT	61
8.1	BEMONSTERINGSPLAN EXPORT	61
8.2	EXPORTACTIVITEITEN.....	61
9	ORGANISATIES	63
9.1	INTERNATIONAAL	63
9.1.1	KAT en QS	63
9.1.2	SecureFeed	63
9.1.3	NEVEDI.....	64
9.1.4	GMP+ Internationaal	64
9.1.5	KAT.....	65
9.1.6	Fefac	65
9.1.6.1	<i>Werkgroepen.....</i>	<i>65</i>
9.1.7	QS.....	66
9.2	NATIONAAL	67
9.2.1	KVBM & Maaldersvereniging.....	67

9.2.2	BEPEFA.....	67
9.2.3	VEPEK.....	67
9.2.4	Ketenoverleg agrovoeding.....	68
9.2.4.1	Werkgroep varkens	68
9.2.4.2	Werkgroep Gedragscode.....	69
9.2.4.3	Werkgroep Meerprijs	69
9.2.4.4	Werkgroep Duurzaamheid	69
9.2.4.5	Werkgroep Kwaliteit runderen	70
9.2.4.6	Werkgroep Kwaliteit varkens	70
9.2.5	SALV	70
9.2.6	VCM	71
9.2.7	VILT	72
10	OPLEIDINGEN	73
10.1	STOFEXPLOSIE	73
10.2	ARBEIDSVEILIGHEID.....	73
10.3	PRODUCTIE MENGVOEDERS.....	74
10.4	OPLEIDING KILOMETERHEFFING.....	74
11	WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK.....	75
11.1	PROJECT INSECTEN.....	75
11.2	PROJECT SOJA	75
11.3	ILVO – GEBRUIKERSGROEP IDEAAAL SLACHTGEWICHT	76
11.4	PROJECT RETENTIE	77
11.5	PROJECT RESIDUEN	77
11.6	GROUPMEDIPIG	78
12	TECHNIEK & INNOVATIE.....	79
12.1	FIJNDOSEERSYSTEEM(FDS)	79
12.2	ELEKTRONISCH VOORSCHRIFT	80
12.3	GEMEDICINEERDE VOEDERS.....	80
12.3.1	Convenant zink	80
12.3.2	Enquête.....	82
12.4	FEED DESIGN LAB	83
13	MET DE STEUN VAN	84

1 Inleiding

April is de maand waar we even afstand moeten nemen van de dagdagelijkse beslommeringen om terug te kijken op het voorbije jaar en alle gebeurtenissen die onze aandacht wegkaapten.

De China-reis heeft ongetwijfeld haar sporen nagelaten. De activiteiten in verband met export hebben een intensieve inzet vereist. De verschillende bemonsteringsplannen voor export hebben het onze exporteurs (relatief) makkelijker gemaakt. Het FAVV blijft echter de lat hoog leggen en dus gaat BEMEFA mee de lat over! Een les die we ook geleerd hebben in China (Orange Pig) werd in de praktijk omgezet: een ketenaanpak is noodzakelijk om efficiënter te werken.

Het ketenoverleg (van de hele voedselketen) was een ander aandachtspunt. BEMEFA is en blijft een absolute *believer* van het ketenoverleg. Toch moeten we ons behoeden voor illusies: het ketenoverleg kan geen korte termijn oplossingen bieden maar moet gefocust zijn op structurele, duurzame oplossingen die gedragen wordt door alle schakels van de voedselketen. De melkveehouder heeft op relatief korte termijn zuurstof aangereikt gekregen (gebaseerd op de ervaring van 2009 uiteraard). De zeugenhouder daarentegen blijft nog op zijn honger zitten: het fiat van de mededingingsautoriteiten en de nodige prefinanciering vinden bleken meer tijdrovend dan aanvankelijk ingeschat.

Voedselveiligheid is en blijft eveneens de nodige input vragen. De uitdagingen situeren zich hier op de eerste plaats op het internationale forum. De diervoederstromen, ook onder invloed van de stijgende prijsvolatiliteit, verleggen zich geografisch. Dit vereist een andere aanpak op het vlak van risico-inschattingen. Dit noodzaakt ons om internationaler te denken. Een tegenstrijdigheid is dat meer en meer nationale en regionale reflexen de toegankelijkheid van de markten fors bemoeilijken. BEMEFA is steeds voorloper geweest in het onderhandelen van uitwisselbaarheidsprotocollen. De onderhandelingen om te mogen blijven leveren aan de Nederlandse melkveehouder zijn slopend maar toch verrijkend. Samen met Ovocom wordt het beste gegeven om alsnog te komen tot een voedselveiligheid met toegevoegde waarde voor zowel Nederland als België.

Via de zuivelindustrie wordt duurzame soja weer volop in de belangstelling geduwd. Het Platform Maatschappelijk Verantwoorde Diervoederstromen heeft zijn deugdelijkheid en degelijkheid bewezen. Uiteraard waren we er ons van bewust dat de mv-soja standaard een dynamisch karakter heeft. De progressiviteit die was ingecalculeerd speelt dan ook perfect in op het noodzakelijk dynamisme.

BEMEFA probeert haar rol als volwaardige ketenpartner professioneel in te vullen. Getuigen zijn onder andere het voorzitterschap van Belpork, Ovocom, VCM, bestuurder van AMCRA, belbeef, belplume, FDL, Vegaplan, Vepek, Vilt, adviesraden van Codiplan, IKM, sanitair fonds, en zo veel meer. De multi-inzetbaarheid van de Belgische veevoedersector wordt hier krachtig onderstreept.

De mengvoedersector staat op de geo-politieke kaart en het is de bedoeling om ervoor te zorgen op de kaart te blijven staan. Dit door de steeds aanhoudende inspanningen, kritisch maar constructief.

Onze grootste zorg blijft uiteraard de prijsvorming op het niveau van de boer. We moeten vaststellen dat de primaire productie de zwakke schakel blijft in de onderhandelingen in vergelijking met alle schakels van de voedselketen. Hier zijn structurele oplossingen nodig, momenteel zijn de deeloplossingen, denken we althans, beschikken over objectieve financiële parameters in samenspraak met alle betrokken stakeholders en een samenwerking tussen verschillende schakels van de voedselketen om een sterker blok te vormen in de onderhandelingen.

We danken uiteraard al onze leden voor hun dagelijkse inzet en bereikbaarheid. Zonder hen verliezen we uiteraard onze onderbouw, draagkracht en gedrevenheid.

April 2016



Yvan Dejaegher
Directeur-Generaal BEMEFA



Luc Seuryndt
Voorzitter BEMEFA

2 BEMEFA, de beroepsvereniging

2.1 Leden

BEMEFA werd in 1944 opgericht voor en door de mengvoederfabrikanten. Haar 160 leden staan niet alleen centraal, maar worden ook nauw betrokken bij het beleid van de vereniging. Zo bestaan het Dagelijks Bestuur, de Raad van Bestuur en de verschillende werkgroepen van BEMEFA uit **enthousiaste leden** die samen met ons team meedenken en vooruitgaan.

2.2 Werkgroepen

Door de jaren heen werden er ondertussen meer dan **20 werkgroepen** opgericht. De leden hiervan worden op regelmatige basis, of *ad hoc*, samengeroepen om er bepaalde onderwerpen te behandelen. De thema's van de werkgroepen zijn verschillend, zoals voedselveiligheid (HACCP), mest, export, arbeidsveiligheid, insecten, enz.

2.3 BEMEFA-team

De vele initiatieven en veelvuldige complexe domeinen waar moet geageerd worden doen beroep op de inzet van BEMEFA's negenkoppig team. Samen zorgen ze voor de **inhoudelijke en administratieve opvolging** van alle dossiers die binnen de vereniging worden behandeld. In totaal zijn er 5 beleidsmedewerkers en 3 administratieve medewerkers onder leiding van Directeur-Generaal Yvan Dejaegher.



(vlnr: Joachim, Eline, Yvan, Hilde, Erik, Karen, Els, Liesbeth)

Nota: Sylvie Verboeckhoven staat helaas niet op onze groepsfoto wegens zwangerschapsverlof.

3 Communicatie



Sylvie Verboeckhoven is beleidsmedewerkster communicatie binnen BEMEFA. Zij staat o.a. in voor de nieuwsbrieven en de website van BEMEFA. Naast de organisatie van evenementen, vertegenwoordigt ze ook de beroepsfederatie in verschillende communicatiewerkgroepen (VILT, Vegaplan, AMCRA,...).

3.1 Nieuwsbrieven



Onze sector is zeer actief binnen verschillende werkdomeinen. De wekelijkse nieuwsbrief van BEMEFA, de **Beme.Flash**, is dan ook een belangrijke informatiebron voor al onze leden die de vinger aan de pols wensen te houden:

- de vergaderingen die de voorbije week binnen en buiten de organisatie plaatsvonden
- de standpunten die ingenomen worden
- de resultaten van het overleg
- wijzigingen in de diervoederwetgeving
- de Europese belangenbehartiging
- interessante weetjes uit de sector
- RASFF-berichten
- ...

BEMEFA heeft al enkele jaren ook een tweede nieuwsbrief gelanceerd, de **Analyse.Flash**. Deze nieuwsbrief richt zich specifiek tot de deelnemers aan onze verschillende bemonsteringsplannen en groepeert alle nieuwe informatie BEMEFA's bemonsteringsplannen, kwaliteitslastenboeken, enz.

3.2 Website

BEMEFA's website, die in 2014 volledig werd vernieuwd, is eveneens een zeer belangrijk informatiekanaal. Zowel leden (onbeperkt) als niet-leden (de voorrang gaat uiteraard naar de leden wat betreft snelheid van informatie en inhoud)



kunnen hier alle informatie op terugvinden over de verschillende dossiers die BEMEFA opvolgt.

De website wordt **regelmatig geactualiseerd en aangevuld** met nieuwe informatie. Zo kan BEMEFA ook **inspelen op de actualiteit** en haar leden op een nog snellere manier informeren bij crisissen, wijzigingen binnen de bemonsteringsplannen, prijsnoteringen van grondstoffen, enz.

3.3 Fact sheets en brochures

BEMEFA volgt de actualiteit ook nauwkeurig op en tracht via haar fact sheets of brochures dieper in te gaan op actuele thema's, of een antwoord te bieden op maatschappelijke vragen. Vorig jaar werd er bijvoorbeeld dieper ingegaan op de **samenstelling van diervoeder** (met nadruk op de valorisatie van bepaalde nevenstromen), of nog op het **verantwoord gebruik van gemedicineerde voeders**. Wenst u hierover meer te weten? Neem dan zeker een kijkje op onze website onder de rubriek [Publicaties > Fact Sheet](#).



3.4 Externe communicatie

Het voorbije jaar heeft BEMEFA opnieuw heel hard ingezet op de communicatie naar buiten toe, zowel naar de pers toe, als naar de verschillende politieke partijen.

3.4.1 Persberichten

Regelmatig worden er persberichten uitgegeven over actuele thema's, zoals:

- De steun van de mengvoedersector naar de varkens-, melkvee- en vleesveesector in crisis
- De oproep naar het Ketenoverleg toe om dringend een oplossing te vinden voor de crisis in de varkenssector

- De extra inspanningen die vanuit de mengvoedersector geleverd worden naar een optimaal antibioticagebruik toe in de dierlijke productie
- BEMEFA's mv-soja die de Europese toets met succes heeft afgerond
- De lancering van de 14^{de} editie van BEMEFA's bemonsteringsplan met in totaal niet minder dan 253 deelnemers
- De officiële erkenning van BEMEFA als dienstverlener voor digitale voorschriften van gemedicineerde voeders
- Het verleende certificaat voor de productie van duurzaam melkveevoeder toe

BEMEFA werkte in 2015 ook actief mee aan de [Veevoederspecial](#) uitgegeven op PlattelandsTV. In deze "special" werd specifiek aandacht besteed aan de mengvoedersector en het belang voor de veehouderij. BEMEFA maakte van de gelegenheid gebruik om te benadrukken hoe mengvoederfabrikanten elke dag opnieuw instaan voor de **productie van duurzame, veilige en kwaliteitsvolle producten**.

3.4.2 Overleg met politieke partijen

In de loop van 2015 werden ook verschillende politieke partijen door BEMEFA op het terrein zelf uitgenodigd. Tijdens bedrijfsbezoeken werden de **verschillende initiatieven van de mengvoedersector uitgebreid toegelicht** aan de CD&V-fractie, N-VA en Open VLD. Verschillende punten kwamen hierbij aan bod, zoals antibiotica, GGO's, voedselveiligheid, duurzaamheid, eiwitbevoorrading, ritueel slachten en nog veel meer.





Maar BEMEFA nam de uitdaging ook op Europees niveau aan. In oktober had België namelijk de eer om de **Europese Commissaris Vytenis Andriukaitis** te verwelkomen. Er werd hierbij gefocust op de volledige werking van de keten van de silo, over de mengvoederfabrikant, naar de veehouder zelf. Een belangrijk bezoek dus waar naast de delegatie van de Commissaris ook het FAVV, het kabinet Borsus, Fefac, Ovocom en BEMEFA vertegenwoordigd waren.



Ovocom en BEMEFA ontvingen begin november 2015 een delegatie van de **Food Veterinary Office**, de Europese waakhond voor onder meer voedselveiligheid. Het doel van de bijeenkomst was de samenwerking tussen de privésystemen en de voedselagentschappen te evalueren. Ovocom schetste de algemene benadering: verticale standaard gecontroleerd door onafhankelijke derden, gevalideerd door het FAVV en internationaal erkend. Ook Vegaplan en Synagra lichtten hun aanpak toe binnen hun autocontrolegids.

In de namiddagsessie werd er specifiek gefocust op de bemonsteringsplannen. Zo kwamen Ovocom, BEMEFA, Synagra en KVBM elk hun bemonsteringsplan uit de doeken doen. De verschillende nationale vertegenwoordigers waren onder de indruk van de Belgische aanpak.



4 Voedselveiligheid



Karen Kerckhofs (links op de foto) en Eline Overvoorde (rechts op de foto) vormen samen BEMEFA's Analyseteam. Zij zorgen voor de dagelijkse opvolging van de bemonsteringsplannen en beheren meerdere dossiers rond voedselveiligheid en kwaliteit. Alle vragen over BEMEFA's bemonsteringsplannen kunnen dus aan deze dames gesteld worden, via analyses@bemefa.be.

Daarnaast zorgt Karen als beleidsmedewerkster crisismanagement ook voor de nauwe opvolging van de crisisdossiers.

4.1 Tal van bemonsteringsplannen

4.1.1 Het sectorale bemonsteringsplan – De principes

In een volgend hoofdstuk kan u meer informatie terugvinden omtrent de verschillende bemonsteringsplannen die door BEMEFA beheerd worden. We houden er echter van om eerst dieper in te gaan op de algemene principes die achter ieder plan schuilgaan. De opbouw is immers steeds dezelfde en kan opgesplitst worden in volgende vier stappen.

Stap 1 – De gevarenanalyse

Een eerste stap behelst de gevarenanalyses, waarin alle mogelijke gevaren die kunnen optreden worden geïdentificeerd. Het betreft hier fysische (vb. onzuiverheden), microbiologische (o.a. salmonella, schimmels) en chemische (vb. mycotoxines, zware metalen, pesticiden, dioxines,...) gevaren. Er wordt daarbij gekeken naar de contaminanten (ongewenste stoffen) waarop er gemonitord moet worden, niet alleen bij de aankoop van voedermiddelen, voormengsels, additieven en minerale voeders (aangekocht van een gecertificeerde bron - niveau 2), maar ook naar de gevaren die kunnen optreden bij de productie van mengvoeders (niveau 3) en voormengsels (niveau 1). De analyse van deze gevaren leidt tot de identificatie van 'gevaar/materiaal'-combinaties en het zijn net deze combinaties die aanleiding geven tot het inplannen van analyses. Gezien de gevarenanalyse voor alle fabrikanten nagenoeg dezelfde is (althans als er naar de ingekochte diervoeders wordt gekeken), heeft de sector ervoor geopteerd om deze sectoraal uit te werken. De eventuele verschillenpunten die er tussen de mengvoederfabrikanten zijn, worden op individuele basis opgevangen door de bedrijven zelf.

Stap 2 - Inventarisatie

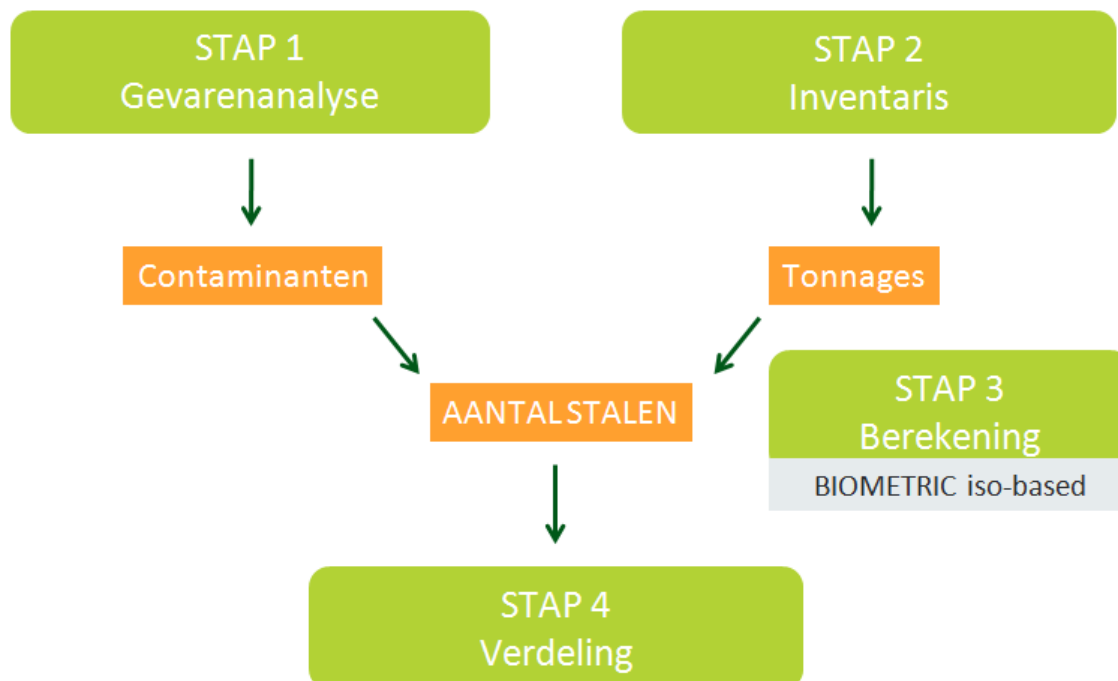
In stap 2 worden alle voedermiddelen, additieven, voormengsels en andere componenten die als input worden gebruikt, geïnventariseerd, alsook de gebruikte volumes ervan en de verwachte productievolumes van mengvoerders en voormengsels. Zo kan per 'materiaal' het sectorale tonnage bepaald worden, of nog, het tonnage dat de ganse sector zal verbruiken en produceren.

Stap 3 - Berekening van het aantal analyses

In een derde stap wordt aan de hand van deze volumes en op basis van statistische berekeningen het totaal aantal analyses bepaald die door de ganse sector genomen moet worden per 'gevaar/materiaal'-combinatie. Doel hiervan is om de gevaren, die in de gevarenanalyses geïdentificeerd werden, te monitoren. Hiervoor wordt gesteund op de principes, destijds door BEMEFA uitgewerkt en nu terug te vinden in de Ovocom-FCA AT-05 Monitoring (www.Ovocom.be). Over welke gevaren en welke materialen het precies gaat, kan u [elders](#) in dit jaarverslag terugvinden.

Stap 4 – Verdeling van de analyses

In een vierde en laatste stap worden de analyses verdeeld onder alle deelnemers aan het sectorale plan en verspreid over het jaar ingepland. Deze verdeling gebeurt deels *ad random* en deels op basis van randvoorwaarden die vooraf gedefinieerd werden. De deelnemers zijn verantwoordelijk voor de staalname en het opsturen van het staal naar het laboratorium ter analyse. 10% van de monsters wordt genomen door onafhankelijke derden, zijnde de certificatie-instellingen erkend door Ovocom vzw.



De deelnemende fabrikanten krijgen ieder jaar begin januari (via onze website onder de rubriek [Analyses > Aanvragen](#)) hun overzicht gepresenteerd van de door hen te nemen stalen, alsook de analyses die er op moeten worden uitgevoerd. Aanvraagformulieren kunnen op de website aangevuld en vervolgens afgedrukt worden en samen met het staal naar het labo vertrekken. Het is BEMEFA die de contracten afsluit met de laboratoria. Voor iedere contaminant wordt één labo aangeduid en worden afspraken gemaakt met betrekking tot de analysemethode, de rapportagetermijn, de analysekosten, de methode van rapportering,... Het resultaat van de analyses wordt door BEMEFA dagelijks op de website geïmporteerd. Zo kan iedere deelnemer de resultaten snel terugvinden van de analyses die hij zelf heeft uitgevoerd. Daarnaast heeft hij ook toegang tot alle resultaten van alle deelnemers aan het plan, uiteraard anoniem. De rubriek [Analyseresultaten](#) is de locatie waar alles met betrekking tot de resultaten terug te vinden is.

Het sectorale bemonsteringsplan dat door de beroepsvereniging aangeboden wordt, heeft duidelijk haar plaats verdiend binnen de autocontrole die de operatoren dienen uit te voeren. De autocontrole houdt immers in dat bedrijven al hun inkomende en uitgaande stromen monitoren op mogelijke gevaren die ze via hun schakel in de voedselketen zouden kunnen binnenbrengen. De individuele bedrijven kunnen door deelname aan het sectorplan beroep doen op ruim 2.000 analyseresultaten per jaar. Hierbij dient onderstreept te worden dat de bedrijven hun eigen geveanalyse dienen af te checken aan die van de sector, zodanig dat ze op individuele basis de nodige aanvullingen kunnen inplannen. Het Federaal Voedselagentschap (FAVV) en het Wetenschappelijk Comité van het FAVV hebben de BEMEFA-aanpak gevalideerd. Alle kwaliteitssystemen zoals IKM, Belpork, Belplume, Belbeef refereren naar de BEMEFA-monitoring. Ook de Belgische zuivelindustrie (vertegenwoordigd door BCZ) schaaft zich achter deze aanpak.

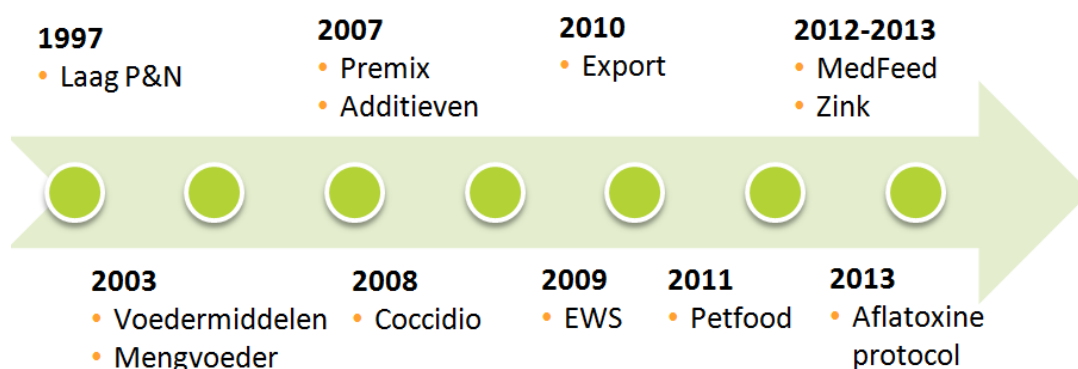
De Belgische monitoring werd zelfs door het Food and Veterinary Office (FVO) aangeprezen. Deze Europese waakhond inspecteert ondermeer de werking van de voedselveiligheidsaanpak van de verschillende Europese landen (bijvoorbeeld de werking van het FAVV in België). BEMEFA's monitoringplan werd door de inspecteurs van het FVO beschreven als een stevig en doorgedreven controlesysteem! Het rapport dat resulteerde uit een audit die in 2013 plaatsvond, kan u [hier](#) raadplegen. Ook in 2015 ontving België een delegatie van het FVO. Het doel van de bijeenkomst was de samenwerking tussen de privésystemen en het voedselagentschap te evalueren.

Geautomatiseerd systeem voor opvolging analyses

BEMEFA investeerde gedurende verschillende jaren in de automatisering van haar bemonsteringsplan. Zo vinden de deelnemers tot op heden zowel hun aanvragen als hun resultaten online terug op onze website. Ook het invullen van de aanvraagformulieren kan online gebeuren, zowel door de certificatie-instellingen als door de deelnemers. De jaarlijkse opgave van de gebruikte en geproduceerde tonnages en de inventaris gebeurt eveneens via de digitale weg. Het opmaken van de planning is grotendeels digitaal gestuurd. Anonieme overzichten worden online ter beschikking gesteld en zo kunnen we nog tal van voorbeelden opsommen. Uiteraard blijven we streven naar een zo performant mogelijk systeem door de nodige wijzigingen en verbeteringen aan te brengen. Andere sectoren tonen duidelijk belangstelling. Zo maken de producenten van margarines sinds 2013 deel uit van ons bemonsteringsplan, ze gebruiken immers (gedeeltelijk) dezelfde oliën en vetten als

de mengvoederfabrikanten. Internationaal krijgt de BEMEFA-aanpak eveneens navolging, zowel KAT (Internationaal kwaliteitssysteem voor eieren) als QS (Duitse Qualität und Sicherheit) verwijzen naar de BEMEFA monitoring.

4.1.2 Meerdere (specifieke) sectorale bemonsteringsplannen



Bovenstaande aanpak werd voor het eerst toegepast in 2003 met een sectoraal plan gericht op de aankoop van **voedermiddelen** en de productie van **mengvoerders**. In 2007 werd dit uitgebreid met de productie van **voormengsels** en de aankoop van **additieven**. Deze aspecten vormen samen het klassieke bemonsteringsplan, waarmee de productie van mengvoerders en voormengsels afgedekt wordt. Dit plan wordt jaarlijks met een kritische blik bekeken en waar nodig/wenselijk bijgesteld.

Het is van belang op te merken dat alle leden van BEMEFA verplicht zijn deel te nemen aan dit klassieke sectorale bemonsteringsplan. We mogen echter ook tientallen niet-leden tot onze deelnemers rekenen. In totaal namen in 2015 maar liefst 261 vestigingseenheden deel. Onder hen niet enkel Belgische bedrijven, maar ook Franse, Luxemburgse, Duitse en Nederlandse bedrijven. Er werden begin 2015 in totaal 2122 analyses ingepland.

Bent u geïnteresseerd in de resultaten? Lees dan zeker voort want in dit verslag voegden we een [overzicht](#) toe.

Naast het klassieke sectorale bemonsteringsplan, hierboven beschreven, werkt BEMEFA jaarlijks tal van andere plannen uit. Hieronder volgt een beknopte beschrijving van deze bijkomende plannen.

Wanneer na de productie van een voeder met coccidiostatica (doeldiervoeder) overgeschakeld wordt naar een niet-doeldiervoeder (een voeder waar geen coccidiostatica aan worden toegevoegd), kunnen residuen door onvermijdelijke versleping in het niet-doeldiervoeder belanden. Om dit te monitoren, ontwikkelt BEMEFA sinds 2008 jaarlijks een bemonsteringsplan **coccidiostatica** (niveau 3_bis), waaraan alle gebruikers van coccidiostatica deelnemen. In 2015 betrof dit 21 vestigingseenheden.

In het kader van **export** naar derde landen stelt BEMEFA een apart bemonsteringsplan ter beschikking. In 2015 namen 16 productie-eenheden hieraan deel. Meer hierover kan u lezen onder [8.2 Bemonsteringsplan export](#).

De producenten van **petfood**, zeker de producenten van graanmengelingen voor vogels, kopen heel wat voedermiddelen aan van niet-FCA gecertificeerde leveranciers. Om de veiligheid van deze voedermiddelen te waarborgen, ontwikkelde BEMEFA in 2011 voor het eerst een specifiek bemonsteringsplan voor petfood. In 2015 werden in het kader van dit plan 82 analyses ingepland.



Jaarlijks werkt BEMEFA een monitoring uit van mycotoxines in granen op moment van de oogst. Over dit **Early Warning Systeem (EWS)** kan u verder in dit verslag meer informatie terugvinden.

Sinds 2013 gaat bijzondere aandacht naar de aanwezigheid van **aflatoxine B1** in maïs. Het Ovocom-FCA BT-16 protocol werd in het leven geroepen naar aanleiding van meerdere incidenten begin 2013. Dit protocol, dat in 2015 grondig werd bijgestuurd en waaraan een risico-classificatie per land werd toegevoegd herzien, legt aflatoxine-analyses op bij de inname van maïs uit bepaalde origines. Op basis van beschikbare analyseresultaten werd dit protocol in 2015 meerdere keren geactualiseerd. BEMEFA heeft ook haar bemonsteringsplan uitgebreid met extra analyses voor deze parameter in maïs van welbepaalde origine.

Sinds 2013 vinden 2 specifieke plannen hun oorsprong in convenanten gesloten met de overheid. Het eerste is een plan in het kader van het Convenant **Gemedicineerde voeders**, waarover u meer kan lezen onder [6.1.2 Convenant Gemedicineerde voeders](#). In een notendop komt het erop neer dat er gescreend wordt op residuen van actieve substanties die toegediend worden bij de productie van gemedicineerde voeders via de hoofdmenger. Net zoals bij coccidiostatica kunnen er ook hier via onvermijdelijke versleping residuen in niet-gemedicineerde voeders terechtkomen. Sinds 2014 is het inmengen van geregistreerde gemedicineerde voormengsels op basis van antibiotica via de hoofdmenger verboden. Het bemonsteringsplan coverde in 2015 dan ook enkel de productie van 3 types voeder, waarvan de productie nog steeds via de hoofdmenger is toegelaten: **1)** gemedicineerde voeders voor ontworming, **2)** gemedicineerde voeders met zinkoxide en **3)** gemedicineerde gekorrelde konijnenvoeders. In 2015 namen hieraan ruim 30 bedrijven deel. De resultaten van dit plan worden jaarlijks met het FAVV besproken en geëvalueerd.

78 vestigingseenheden namen in 2015 deel aan het bemonsteringsplan **Zink**. Dit plan omvat analyses op vleesvarkensvoeders (> 23 kg) die afgezet worden op de Belgische markt. Er wordt gecheckt of het totaal zinkgehalte dat terug te vinden is in deze voeders voldoet aan de normen zoals beschreven in het Convenant Zink (maximale waarde van 110 mg totaal zink per kg voeder). De resultaten worden jaarlijks geëvalueerd met de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu (FOD Volksgezondheid), het FAVV en het Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten (FAGG). De overheid loofde de inzet van de mengvoedersector. Lees meer details over dit convenant onder [12.3.1 Convenant Zink](#).

Een laatste convenant waarvoor BEMEFA jaarlijks analyses inplant, is het **Laag-nutriëntenvoederconvenant**. Het betreft voeders met een verlaagd gehalte aan eiwit en fosfor, waardoor de uitstoot van deze nutriënten in het milieu teruggedrongen wordt. In 2015 werden 1525 analyses uitgevoerd ter monitoring van het gehalte aan fosfor en eiwit, verdeeld over 105 deelnemers. Meer info over dit convenant leest u verder onder het item [Laagnutrientenconvenant](#).

4.1.3 Het sectoraal bemonsteringsplan 2015

Zoals reeds hoger aangehaald telden we in 2015 maar liefst **261 deelnemende vestigingseenheden** aan het klassieke sectorale bemonsteringsplan. Onder hen alle leden van de vereniging (meng- en kernvoederfabrikanten, samen 192 vestigingseenheden), maar ook tal van niet-leden mengvoederfabrikanten, alsook een aantal margarinefabrikanten en handelaars.

De principes die schuilgaan achter dit plan werden eerder in dit jaarverslag uit de doeken gedaan. In dit stukje wordt een eerste blik geworpen op de **resultaten van het afgesloten bemonsteringsplan 2015**. Voor een uitgebreider verslag verwijzen we graag naar onze website.

Bij aanvang van het plan werden **2122 analyses verdeeld** onder de deelnemers, verdeeld in tijd en verdeeld over de gebruikte en geproduceerde diervoeders. Bij afsluiting van het plan werden **2136 resultaten** geteld. Van de oorspronkelijk ingeplande analyses werden er 37 niet uitgevoerd. We kunnen dus spreken van een zeer goede performantie, gezien dat overeenkomt met slechts 1,7 %. De reden van het niet uitvoeren van deze analyses is ondermeer het terugvallen van het volume van bepaalde grondstoffen, zoals citruspulp en maïsvoermeel niet-EU. In de loop van het jaar werden dan weer 51 bijkomende analyses ingepland. Dit gebeurde onder meer omwille van het toetreden van nieuwe deelnemers, het invoeren van de screening naar glyfosaat en het opdrijven van de salmonella-analyses.

Voor de volledigheid dient opgemerkt te worden dat sommige resultaten meerdere parameters omvatten. Zo omvat de analyse 'pesticiden' een monitoring op residuen van meer dan 480 verschillende pesticiden. De analyse 'mycotoxines' omvat dan weer het resultaat van de screening op 11 mycotoxines in totaal, waaronder aflatoxine B1, deoxynivalenol, zearalenon, ochratoxine, fumonisine B1 en B2,... De analyse 'zware metalen' omvat de analyse op cadmium, arseen, kwik, lood en in sommige gevallen ook fluor. Ook bij de analyses antibiotica en dioxines worden meerdere parameters bepaald. We spreken dus in totaal van meer dan **147.000 resultaten**. In het verdere vervolg van dit hoofdstuk wordt gerefereerd naar de 2136 analyseresultaten.

De meerderheid van de analyses werd uitgevoerd op stalen die genomen werden bij de aankoop (van een gecertificeerde bron – FCA-standaard of gelijkwaardig) van voedermiddelen, voormengsels, toevoegingsmiddelen en mineraalvoeders. Dit niveau, **niveau 2** genoemd, kreeg meer dan 75% van de analyses toebedeeld. Zo werden er 1613 analyseresultaten geteld op niveau 2. De volgende parameters vormen de top 5 van meest uitgevoerde analyses:

- mycotoxines (418 analyses)
- pesticiden (303 analyses)
- dioxines en dioxineachtige PCB's (195 analyses)
- zware metalen (146 analyses)
- salmonella (131 analyses).

Volgende inventaris kan worden gemaakt met betrekking tot de vastgestelde overschrijdingen op niveau 2. Er werd 5 keer Salmonella gedetecteerd: 2 keer S. Idikan in raapzaad, 1 keer S. Kedougou in kool- en raapzaadvoer, 1 keer S. Llandoff in getoaste sojabonen en 1 keer S. Kentucky in sojavoer. De actiedrempel voor PAK's (Ovocom FCA-standaard) werd 1 keer overschreden, namelijk in maïsolie (30 µg BaPEq / kg). Het pesticideresidu tebuconazool werd in spelt teruggevonden in een hoeveelheid groter dan de MRL (0,27 mg/kg). De richtwaarde voor zearalenon werd 2 keer overschreden: 1 keer in maïsolie (3.569 ppb) en 1 keer in gele maïs uit Frankrijk (4.782 ppb). Bij deoxynivalenol werd de richtwaarde 1 keer overschreden in maïs van Franse origine (15.835 ppb). Tot slot werd 1 niet-conform resultaat vastgesteld voor aflatoxine B1, namelijk in gestreept zonnebloemzaad (68,1 ppb).

Niveau 3 behelsde de monitoring bij de productie van mengvoeders. In totaal werden 464 stalen geanalyseerd, de meerderheid op aanwezigheid van salmonella (170 analyseresultaten beschikbaar). 45% van de salmonella-analyses werden ingepland op pluimveevoeders, 27% op varkensvoeders en 24% op rundveevoeders. Daarnaast ook nog enkele analyses op andere types mengvoeder. Ook werd op niveau 3 gescreend naar zware metalen (mineraalvoeders) en mycotoxines. Ruim 40% van de mycotoxine-analyses spitsten we toe op melkveevoeders.

Op dit niveau werden 3 overschrijdingen vastgesteld. In een mineraalvoeder werd 98 ppm lood terug gevonden, terwijl de norm 60 ppm bedraagt (formulering met langdurige afgifte voor diervoeders met bijzonder voedingsdoel). Twee keer werd Salmonella teruggevonden: S. Kentucky in varkensvoeder en S. Idikan in melkveevoeder.

De productie van kernvoeders (**niveau 1**) werd eveneens gemonitord: 100% van de ingeplande analyses werd uitgevoerd. De 59 stalen die genomen werden, werden geanalyseerd op zware metalen, en werden allen als conform beoordeeld.

Voor meer details verwijzen we naar onderstaande tabellen, waarin enerzijds de planning en anderzijds de performantie wordt weergegeven van het sectoraal bemonsteringsplan 2015.

Planning sectoraal bemonsteringsplan 2015

	Premix	TOTAAL NIV 1	Toevoegings- middelen	Voedermiddelen	Premix	mineraalvoeder (aankoop)	TOTAAL NIV 2	Mengvoeders	Mineraalvoeder (productie)	TOTAAL NIV 3	TOTAAL
4 zware metalen (As, Cd, Hg, Pb)	59	59	36	53	15	8	112		143	143	314
5 zware metalen (As, Cd, Hg, Pb, F)				33			33				33
Ambrosia				21			21				21
Antibiotica				23			23				23
Blauwzuur				52			52				52
chloramphenicol			11				11				11
Dioxines en dioxineachtige PCB's (andere matrices) - dag + 3			69	74	15	8	166				166
Dioxines en dioxineachtige PCB's (vetten & oliën) - dag + 2				33			33				33
enterobacteriaceae				5			5				5
GGO			12				12				12
Melamine			16	27			43				43
Moederkoren				22			22				22
Mycotoxines (incl. aflatoxine B1)				371			371	149		149	520
Aflatoxine B1				59			59				59
Onoplosbare onzuiverheden				12			12				12
PAK's				76			76				76
PCB - dierlijke vetten				24			24				24
PCB 24h - andere matrices			26	36	15	8	85				85
Pesticiden			22	268			290				290
Paraquat				10			10				10
Glyfosaat											
Salmonella				125			125	149		149	274
Schimmels				37			37				37
TOTAAL	59	59	192	1361	45	24	1622	298	143	441	2122
	NIV 1		NIV 2				NIV 3				

Performantie sectoraal bemonsteringsplan 2015

sBMP BEMEFA 2015	# analyses ingepland				# analyses uitgevoerd			
	NIV 1	NIV 2	NIV 3	TOTAAL	NIV 1	NIV 2	NIV 3	TOTAAL
4 zware metalen (As, Cd, Hg, Pb)	59	112	143	314	59	112	145	316
5 zware metalen (As, Cd, Hg, Pb, F)		33		33		34		34
Ambrosia		21		21		21		21
Antibiotica		23		23		23		23
Blauwzuur		52		52		52		52
Chlooramphenicol		11		11		11		11
Dioxines en dioxineachtige PCB's (andere matrices) - dag + 3		166		166		162		162
Dioxines en dioxineachtige PCB's (vetten & oliën) - dag + 2		33		33		33		33
Enterobacteriaceae		5		5		5		5
GGO		12		12		11		11
Melamine		43		43		42		42
Moederkoren		22		22		22		22
Mycotoxines (incl. Afla B1)		371	149	520		359	149	508
Aflatoxine B1		59		59		59		59
Onoplosbare onzuiverheden		12		12		12		12
PAK's		76		76		75		75
PCB - dierlijke vetten		24		24		24		24
PCB 24h - andere matrices		85		85		85		85
Pesticiden		290		290		284		284
Paraquat		10		10		8		8
Glyfosaat		0		0		11		11
Salmonella								
		125	149	274		131	170	301
Schimmels		37		37		37		37
TOTAAL	59	1622	441	2122	59	1613	464	2136

4.1.4 HFA (Healthy Farming Association)



Op uitdrukkelijke vraag van HFA (de Belgische tak van Blue Blanc Coeur in Frankrijk) heeft BEMEFA geholpen om de specifieke eisen naar de diervoedersector toe te verwoorden in een **kwaliteitshandboek**. Tegelijkertijd wenste BEMEFA er zich van te vergewissen dat de bijkomende eisen opgenomen kunnen worden in de audit die door de certificatie-instellingen worden uitgevoerd. Deze laatste kregen hiervoor een speciale opleiding van BEMEFA. De lijst van erkende auditoren en certificatie-instellingen is beschikbaar op onze website onder de rubriek [Dossiers > Kwaliteit > Lastenboeken](#).

Als dienstverlening naar de organisatoren van HFA toe heeft BEMEFA een bemonsteringsplan uitgewerkt voor de mengvoerders (voorlopig enkel varkensvoerders). Hiervoor werd een overeenkomst gesloten met de diensten van Professor Stefaan Desmet. De stalen die door de deelnemers aan HFA genomen moeten worden, zijn vervat in hun overzicht van BEMEFA's bemonsteringsplannen.

4.1.5 Individuele analyses

Voor de uitvoering van individuele analyses kunnen de (steunende) leden van BEMEFA gebruik maken van de sectorale afspraken gemaakt met de laboratoria. Het gaat hier dan over analyses die niet kaderen in de sectoraal uitgewerkte plannen, maar die op individuele basis door de bedrijven worden aangevraagd. Hier wordt hoe langer hoe meer gebruik van gemaakt, gezien de voordelen dat dat met zich meebrengt (tarieven, alle resultaten staan gebundeld op één plaats,...). Zo werden meer dan 4.200 individuele analyses aangevraagd in 2015. Salmonella werd hiervan het meest individueel aangevraagd met meer dan 2.500 aanvragen, gevolgd door dioxines en dioxineachtige PCB's, ruim 280 aanvragen, zware metalen, mycotoxines en aflatoxine B1, totaal kiemgetal,...

4.2 Contaminaties

Het Koninklijk Besluit van 14 november 2003 betreffende autocontrole, meldingsplicht en traceerbaarheid in de voedselketen stelt dat elke operator het agentschap onverwijld in kennis moet stellen als hij van mening is of redenen heeft om aan te nemen dat een door hem ingevoerd, geproduceerd, gekweekt, geteeld, verwerkt, vervaardigd, gedistribueerd of in de handel gebracht product schadelijk kan zijn voor de gezondheid van mens, dier of plant. Het voedselagentschap werkt dan, in samenwerking met de operator, een **tracering en actieplan** uit zodat de veiligheid gewaarborgd kan blijven. Bij ieder incident, bij iedere contaminatie wordt geëvalueerd of een melding aan de andere lidstaten nodig is (vb. bij export). Dergelijke melding verloopt via het *Rapid Alert System for Food and Feed* (RASFF) portaal, het snelle waarschuwingssysteem binnen de voedings- en diervoedersector. Op het [RASFF-portaal](#) kan de historiek van de berichtgevingen geraadpleegd worden.

Ovocom, het overlegplatform van de diervoederkolom, heeft naar gewoonte ook in 2015 een overzicht bijgehouden van de gepubliceerde [RASFF-berichten](#). Vorig jaar werden 205 berichten uitgestuurd binnen de feed, met in totaal 229 gegevens/vaststellingen (sommige berichten omvatten meerdere contaminanten). Dat is beduidend lager dan voorgaande jaren, waar meer dan 300 gegevens verzameld werden binnen de feed. 71% van de berichtgevingen handelde over voedermiddelen, 16% betrof petfood, 12% mengvoeders en slechts een zeer klein aandeel ging over additieven en voormengsels. Nog steeds maken de microbiologische gevaren het grootste deel uit, goed voor 59% van de meldingen binnen de feed. 7% van de meldingen ging over mycotoxines, 5% over industriële contaminanten, 5% over de samenstelling en nog eens 5% over zware metalen. Pesticiden maakten 4% uit van de berichten binnen de feed. De grootste materiaal/gevaarcombinaties die in 2015 werden vastgesteld, zijn Salmonella in schroten (sojaschroot, kool- en rapzaadschroot), pesticiden in rijstproducten, aflatoxine B1 in maïs en in noten.

De vaststellingen die resulteerden uit het sectoraal bemonsteringsplan van BEMEFA kan u elders in dit jaarverslag terugvinden. Daar kan u zien dat, vergelijkbaar met de RASFF-meldingen, de top 3 van de non-conformiteiten zich situeert bij microbiologische contaminaties (salmonella), mycotoxines en pesticiden.

De interpretatie van de verkregen analyseresultaten is niet altijd eenduidig. Dagelijks staat BEMEFA de deelnemers dan ook bij om hier een helpende hand te bieden. Indien een overschrijding van de geldende normen/richtwaarden/actiedrempels wordt vastgesteld, zal de beroepsfederatie haar leden, wanneer gewenst, ook intensief begeleiden. Het is echter belangrijk te onderstrepen dat BEMEFA het sectoraal bemonsteringsplan coördineert en faciliteert, maar dat het de deelnemende bedrijven zijn die de verantwoordelijkheid dragen o.a. met betrekking tot de representativiteit van staalname, de bewaarcondities tijdens de monsternamen en van de monsters, de toepassing van de wetgeving, de invulling van meldingsplicht en dergelijke meer.

Een software-tool werd in 2015 in gebruik genomen voor het incidentenbeheer en vond zijn oorsprong in het platform voor internationaal crisismanagement waarover u elders meer kan

vernemen. Deze tool, “CM-feed” genaamd, wat staat voor “Crisis managementplatform feed”, stelt de vereniging in staat om een logboek aan te leggen van alle incidenten die zich voordoen. Bijkomende voordeel is dat dit de mogelijkheid biedt om makkelijk trends te kunnen opmerken en overzichten te kunnen maken.

4.3 Early Warning System (EWS)

Jaarlijks publiceert BEMEFA, samen met de Koninklijke Vereniging der Belgische Maalders (KVBM) en de Beroepsvereniging van de handelaars in graangewassen en andere landbouwproducten (Synagra), rapporten waarin een beeld wordt geschetst van de ‘mycotoxinelast’ in granen zo snel als mogelijk na de oogst. Het betreft volgende granen: gerst, haver, tarwe, triticale, spelt en maïs, voornamelijk afkomstig uit België en de ons omringende landen. BEMEFA kan rekenen op de inbreng van haar leden voor het toesturen van bijkomende analyseresultaten. Voor de rapporten verwijzen we naar onze website, rubriek [Analyses > Resultaten > Sectoroverzicht](#).

Een **eerste rapport**, uitgegeven in september 2015, bracht de resultaten van een gerichte monitoring op de aanwezigheid van mycotoxines in **gerst, haver, tarwe, triticale en spelt**. 284 monsters werden onmiddellijk na de oogst verzameld en geanalyseerd. Dit is een stijging ten opzichte van 2014 wanneer 246 monsters werden genomen. We durven dus stellen dat de bewustwording nog groeit voor de mycotoxineproblematiek, hetgeen zich vertaalt in de toename van het aantal genomen stalen. Vervolgens werden de resultaten geplaatst ten opzichte van de geldende normen of aanbevelingen (zowel *feed* als *food*). Uit de resultaten bleek dat er voor deoxynivalenol (DON) geen enkel resultaat hoger lag dan 1.000 ppb. De hoogst teruggevonden waarde bedroeg 796 ppb (spelt met afkomst België, met als bestemming *feed*). De hoogst teruggevonden waarde op tarwe bedroeg 253 ppb (herkomst Duitsland, bestemming *food*). Wat zearalenon (ZEA) betreft, werd maximaal slechts 87,1 ppb teruggevonden (gerst uit Noord-Frankrijk met bestemming *feed*), terwijl de richtwaarde voor granen (en graanproducten) 2.000 ppb (Aanbeveling 2006/576) is en voor levensmiddelen (Verordening 1831/2003) 100 ppb. De gehalten aan Aflatoxine B1, Fumonisine B1 en Fumonisine B2 lagen allemaal onder de detectielimiet. Ten slotte bedroeg de maximale waarde teruggevonden voor de som van T-2 en HT-2 215,2 ppb (haver met afkomst België en bestemming *feed*). De hoogst teruggevonden waarde voor tarwe bedroeg 51,3 ppb (bestemming *feed*). Bij spelt werd een maximum vastgesteld van 48,8 ppb (bestemming *feed*). Kortom, de resultaten van de oogst 2015 lagen dus globaal gezien lager dan de resultaten van de oogst 2014. Het contaminatieniveau kon, net als bij de resultaten van de [vooroogstanalyses](#) die eind juli en begin augustus werden gepubliceerd, gecatalogeerd worden als laag. Uiteraard dient er opgemerkt te worden dat men aandacht moet hebben voor de eventuele toename van mycotoxines tijdens de bewaring. De gegevens uit het [rapport](#) geven enkel een indicatie van de “veldmycotoxinelast” op moment van de oogst.

De resultaten van de **maïsoogst** werden in een **tweede rapport** gegoten, dat in december werd gepubliceerd. Uit de [resultaten](#) bleek dat de relatief gunstige weersomstandigheden tijdens de bloei, in tegenstelling tot 2014, voor een iets geringere contaminatie gezorgd hebben. Terwijl slechts 46% van de waarden in 2014 voor deoxynivalenol (DON) beneden de 1.000 ppb lagen, steeg dit aandeel in

2015 tot 75%. De hoogst gemeten waarden lagen beduidend lager in vergelijking met 2014. Doch overtreffen nog een 9-tal analyses de foodnorm, voor zover dit voor maïs relevant is. De mediaan voor Belgische maïs lag iets lager dan vorig jaar, terwijl dit voor Franse maïs beduidend lager was. Ook voor zearalenon (ZEA) golden er lagere waardes met 95% van de resultaten beneden de 350 ppb tegenover slechts 76% in 2014. Enkel 3 waarden overschreden de foodnorm. Ook de maximaal gemeten waardes lagen beduidend lager: de hoogst gedetecteerde waarde lag voor Belgische maïs ruim 65% lager; voor Franse maïs was dit zelfs een daling van meer dan 75%. De conclusie was ook hier dat er voor de verschillende mycotoxines sprake is van een geringe aantasting van de oogst 2015. Voor aflatoxine B1 en T2 en HT2 deden zich geen problemen voor, terwijl voor de fumonisines B1 en B2 hogere waardes gemeten werden dan in 2014 in Franse maïs, zonder ook hier evenwel alarmerend te zijn (ruim onder de richtwaarden). Er konden geen overschrijdingen van de indicatieve richtwaarden van de Aanbeveling 576/2006 genoteerd worden, met algemeen lagere gemiddelde waardes (geen hoge pieken) in vergelijking met 2014. Samenvattend werd daarom geconcludeerd dat het contaminatieniveau relatief laag was maar dat waakzaamheid, zoals steeds, geboden was.

Zoals reeds hoger aangehaald betreft het hier voornamelijk granen met afkomst België en de ons omringende landen. BEMEFA droomt er nog steeds van om een dergelijk initiatief internationaal uit te bouwen.

Voor de volledigheid vullen we graag aan dat BEMEFA haar medewerking verleent aan een **monitoring op mycotoxines vóór de oogst**, wanneer de granen nog op het veld staan. Onder de voogdij van de “Conseil de Filière Wallonne Grandes Cultures CFGC-W” en in samenwerking met verschillende onderzoeksinstituten van het noorden en zuiden van het land (Inagro: Beitem, UGent, CRA-W:Gembloux, les services agricoles de la Province de Liège, l'Unité de Phytotechnie de ULg-Gembloux Agro Bio Tech, le CARAH à Ath) werden een 100-tal praktijkvelden tarwe over het ganse land onder de loep genomen (monstername en analyses) om het contaminatie- en risiconiveau van deoxynivalenol (DON) te bepalen. De conclusie van het rapport in 2015 luidde als volgt: “Op basis van de geanalyseerde monsters is er alle reden toe om te veronderstellen dat de oogst 2015 geen risico op DON-contaminatie zal meebrengen.”

4.4 Werkgroepen HACCP en Kernvoederfabrikanten.

De gevarenanalyse van de diervoeders en de bemonsteringsplannen worden gekenmerkt door een dynamisch karakter en vragen daarom een **permanente bijsturing**. Deze bijsturing wordt uitgevoerd in samenspraak met de BEMEFA werkgroepen HACCP (*Hazard Analysis of Critical Control Points*) en Kernvoederfabrikanten. Gemiddeld 4 keer per jaar worden ervaringsdeskundigen en experts ter zake samengeroepen in deze werkgroepen, met op hun agenda volgende taken: studie van de recente overschrijdingen, actualisatie van de gevarenanalyse, beoordeling van nieuwe voedermiddelen, analyseprotocollen, analyseresultaten, inventarisatie van de gebruikte grondstoffen, uitwerking en opvolging van de verschillende bemonsteringsplannen, opvolging van de wetgeving, ...



4.5 10 jaar *tracking & tracing* in de mengvoedersector

BEMEFA heeft samen met de Universiteit van Gent een studie gedaan over de traceerbaarheid in de mengvoedersector. Een dergelijke enquête werd reeds in 2002 gevoerd en het was dus hoog tijd voor een actualisatie. 57 bedrijven verleenden hun medewerking. Globaal kan gesteld worden dat de sector er enorm op vooruit gegaan is. Enkele markante feiten zetten we nu alvast op een rijtje. In de loop van 2016 hopen we meer details te kunnen prijsgeven. 70% van de ondervraagde bedrijven geeft aan binnen het uur grondstoffen te kunnen traceren tot op het batchnummer van de voeders waarin ze verwerkt zitten. Maar liefst 77% van de bedrijven slaagt erin om binnen het uur de lijst van klanten te produceren die voeder ontvangen hebben van een bepaalde batch. Alle bedrijven monitoren de productievolgorde. Uit de studie blijkt een toegenomen graad van automatisering binnen de bedrijven, met een positief effect op de traceerbaarheid.

4.6 Ovocom vzw



In 2001 werd het Overlegplatform Voedermiddelenkolom (Ovocom) opgericht. BEMEFA is al sinds de oprichting ervan nauw betrokken bij de activiteiten van de vzw en Yvan Dejaegher werd in mei 2013 opnieuw aangesteld als voorzitter van Ovocom voor een termijn van drie jaar.

Ovocom is het overlegplatform voor beroepsfederaties waarvan de leden (bedrijven) actief zijn in de diervoederketen. Met deze verticale aanpak wil Ovocom **bijdragen tot de productie van veilige diervoeders**. Het overlegplatform heeft dan ook als doel bedrijven in de diervoederketen te voorzien van een betrouwbaar, geloofwaardig en betaalbaar voederveiligheidssysteem. Daarom beheert Ovocom de FCA Dierenvoeders, een certificatieschema voor diervoeders en publiceerde Ovocom in 2005 de eerste versie van de [Autocontrolelegids Diervoeders](#) (G-001).

Ovocom zet ook sterk in op communicatie. Zo vindt u op haar [website](#) zeer nuttige informatie terug o.a. over de **internationale werking** van het overlegplatform. Daarnaast worden alle nieuwsbrieven gepubliceerd die de FCA-deelnemers ontvangen over de activiteiten van Ovocom, of specifieke items die belangrijk zijn voor de verschillende sectoren. Verder kan het jaarlijkse opleidingsprogramma steeds geraadpleegd worden, zowel met de thematische opleidingen, als de algemene (basis)opleidingen over de FCA Dierenvoeders, of over de wetgeving die van toepassing is voor de diervoedersector. Een aanrader dus voor beginnende interne auditoren of kwaliteitsverantwoordelijken binnen een bedrijf.

4.6.1 GMP wordt FCA



Op 21 mei 2015 stelde Ovocom de **nieuwe naam en het nieuwe logo** van haar voederveiligheidsstandaard voor, nl. Feed Chain Alliance.

Sinds haar oprichting heeft Ovocom steeds ingezet op internationale uitwisselbaarheid. Ovocom wordt op Europees niveau aanzien als een betrouwbare partner en als kenniscentrum. De GMP-Regeling is sinds de oprichting uitgegroeid tot een internationaal geaccepteerd en gerespecteerd voederveiligheids- en kwaliteitssysteem. Met de nieuwe naam en het nieuwe logo wil Ovocom deze internationale context en de verticale benadering tot zijn recht laten komen. Dit vormt eveneens een **nieuwe mijlpaal in de strategie van Ovocom**, namelijk de nationale werking versterken en de internationale ambities verder waarmaken. Deze standaard biedt een toegevoegde waarde voor alle leden-bedrijven. Met Feed Chain Alliance beschikken ze over een handelsmerk dat ze competitief kunnen inzetten op de internationale markt. Feed Chain Alliance zijn, is samen streven naar voederveiligheid en –kwaliteit: **together for safety and quality!**

4.6.2 Ovocom lanceert een nieuwe website

Enkele maanden na de lancering van Feed Chain Alliance (voormalig GMP) zette Ovocom nog een stapje verder met de **lancering van haar gloednieuwe website**. Elke doelgroep (bedrijven, labo's, certificatie-instellingen, of nog consumenten) vindt er op een duidelijke en overzichtelijke manier de informatie die hem aanbelangt. Daarnaast is deze nieuwe website ook gebruiksvriendelijk naar smartphone en tablets toe. Benieuwd naar hoe deze website eruit ziet? Surf dan snel naar www.ovocom.be.



4.6.3 Autocontrolegids Diervoeders – Nieuwe versie

In mei 2014 keurde het FAVV **versie 2.2** goed van de Autocontrolegids Dierenvoeders (G-001), met als gevolg dat alle audits vanaf eind december 2014 volgens de nieuwe versie van de G-001 uitgevoerd dienden te worden. De wijzigingen zijn o.a. het gevolg van de toevoeging van het document 'AT-14: Richtwaarden voor gemedicineerde voeders' aan de autocontrolegids. Dit document is van toepassing voor Belgische fabrikanten van gemedicineerde voeders waarop het [Convenant Gemedicineerde Voeders](#) van toepassing is. Ook de wijzigingen aan het document 'AT-

01: Wetgeving' werden geïntegreerd in de nieuwe versie van de autocontrolegids. Dit document werd opgesplitst in twee delen, namelijk een algemeen document over de sectorale wetgeving en de bijlagen. Ten slotte werd ook het document 'CC-00: Voorschriften voor de certificatie' gewijzigd. Wanneer een bedrijf enkel handelsactiviteiten uitvoert en wanneer deze uitsluitend bestaan uit de aankoop van niet verwerkte primaire producten bij primaire producenten die vervolgens worden verkocht aan veehouders, dan is een driejaarlijkse auditfrequentie van toepassing. Met deze wijziging wordt de auditfrequentie in lijn gebracht met de auditfrequentie die reeds van toepassing is in de gids 'G-014 aardappelen – groenten – fruit verwerkende industrie en handel'.

4.6.4 FCA standaard en Autocontrolegids Diervoeders – Equivalentie

De Autocontrolegids Diervoeders (G-001) bevat alle **wettelijke vereisten** waaraan bedrijven moeten voldoen. De FCA standaard bevat daarenboven nog een aantal bovenwettelijke verplichtingen, die essentieel worden geacht voor de productie van veilige diervoeders. Zowel de Autocontrolegids Diervoeders (G-001) als de Feed Chain Alliance standaard worden geregeld geüpdated.

Het FAVV erkende in 2015 de **equivalentie tussen de Feed Chain Alliance (FCA) Standaard en de Autocontrolegids Diervoeders (G-001)**. Dit houdt in dat, mits voldaan is aan bepaalde voorwaarden, niet langer een afzonderlijk G-001 certificaat dient opgemaakt te worden. De eisen van de Autocontrolegids Diervoeders zijn immers volledig vervat in de A-reeks documenten van de FCA-Standaard (voorheen GMP Dierenvoeders). Deze equivalentie geldt voor een specifieke versie van beide auditreferentiëlen, die u terugvindt op de [website](#) van Ovocom.

4.6.5 Internationaal

4.6.5.1 EFISC

In de loop van 2014 hebben Ovocom en EFISC een uitwisselbaarheidsovereenkomst getekend die in mei 2014 van kracht werd. EFISC is het **Europese Kwaliteitssysteem van de oliecrushers en zetmeelindustrie**.

Het toepassingsgebied van deze uitwisselbaarheid heeft enkel betrekking op voedermiddelen die vermeld zijn op het EFISC-certificaat en geproduceerd worden door fabrikanten van volgende sectoren:

- plantaardige olie en schroot
- productie van zetmeel

In 2015 werd in het kader van deze uitwisselbaarheidsovereenkomst, een nieuw sectordocument beoordeeld, nl. m.b.t. bijproducten vanuit de biodiesel industrie. Tot op heden werd dit sectordocument nog niet toegevoegd aan de uitwisselbaarheidsovereenkomst.

Begin 2015 introduceerde EFISC, op uitdrukkelijke vraag van Ovocom, een systeem van onaangekondigde audits. EFISC-gecertificeerde bedrijven hebben 2 opties:

- RANDOM: de certificatie-instellingen kiezen jaarlijks willekeurig 5% van de EFISC gecertificeerde bedrijven om een onaangekondigde audit uit te voeren
- MANDATORY: verplicht één onaangekondigde audit per certificatiecyclus (dus per 3 jaar).

Voor EFISC-gecertificeerde bedrijven die leveren aan bedrijven die FCA-gecertificeerd zijn, is altijd het 'MANDATORY' programma van toepassing.

4.6.5.2 AIC

AIC en Ovocom ondertekenden in 2015 een nieuwe uitwisselbaarheidsovereenkomst tussen de UFAS, FEMAS en TASCC standaarden en de Feed Chain Alliance Standaard (FCA, de vroegere GMP Diervoeders) voor een periode van 4 jaar.

4.6.5.3 GMP+

De uitwisselbaarheidsovereenkomst met GMP+ International werd opnieuw onderhandeld en verlengd tot eind 2015. Deze overeenkomst bevat specifieke voorwaarden zoals vb. de verplichte implementatie van onaangekondigde audits in het GMP+ FSA schema. Daarnaast werden nog verschillende uit te voeren actiepunten gedefinieerd, gekoppeld aan een concreet actieplan.

Daarnaast werken Ovocom, AIC, QS en GMP+ International verder aan een harmonisatie van de bestaande inkoopvoorwaarden.

4.6.5.4 Rechtstreekse levering van diervoeders aan Nederlandse melkveehouders

Sinds 1 januari 2016 zijn er nieuwe eisen van kracht voor alle rechtstreekse leveranciers van diervoeders aan Nederlandse melkveehouders. Nederlandse melkveehouders mogen voortaan enkel nog voeders afnemen van leveranciers die vermeld staan op de "witte lijst" van NZO.

Ter voorbereiding van deze eisen, is Ovocom in 2015 intensief in overleg gegaan met de Nederlandse zuivelindustrie. Op 30 december 2015 kondigde NZO aan dat FCA-gecertificeerde bedrijven voldoen aan de criteria m.b.t. aansluiting bij een erkend kwaliteitssysteem, mits de implementatie van enkele bijkomende voorwaarden. Daardoor is het sinds 1 januari 2016 mogelijk dat FCA-gecertificeerde bedrijven vermeld worden op de "witte lijst" op basis van hun FCA-certificatie, indien ook voldaan is aan de voorwaarden m.b.t. productaansprakelijkheidsverzekering en certificering duurzame soja.

Tegen 1 juli 2016 zou de volledige uitwisselbaarheid moeten worden bewerkstelligd.

4.6.5.5 Ketenborging.nl

Ketenborging.nl is een initiatief van de Nederlandse Taskforce Voedselvertrouwen. Deze Taskforce heeft, in samenspraak met de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA), criteria voor private voedselveiligheids- en kwaliteitsschema's opgesteld. Ovocom heeft zich aangemeld bij ketenborging.nl, opdat de Feed Chain Alliance standaard erkend kan worden als 'geaccepteerd kwaliteitsschema'.

4.6.5.6 ISO 22000

ISO 22000 is de standaard 'Voedselveiligheid managementsystemen – eisen aan een organisatie in de voedselketen', ontwikkeld door de Internationale Organisatie voor Standaardisatie. In 2014 werd beslist een werkgroep op te richten om een technische specificatie (TS) 'Feed' te ontwikkelen in het kader van deze standaard (ISO/TC34/SC17 WG9). Ovocom werd in 2014 aangesteld als expert ter vertegenwoordiging van het Belgische Bureau. Ook in 2015 heeft Ovocom deelgenomen aan de vergaderingen van WG 9 en de nodige input geleverd. Tijdens de laatste vergadering werden alle ontvangen opmerkingen verwerkt en het document gefinaliseerd. De publicatie van de finale tekst is voorzien voor april 2016.

4.6.5.7 GBP AC (Oqualim)

In 2014 heeft Ovocom een specifieke checklist ter beschikking gesteld voor de combi-audits FCA – GBP AC. In Frankrijk beschikken verschillende mengvoederfabrikanten immers zowel over een GBP AC (Oqualim) als over een FCA (Ovocom) certificaat. Teneinde het uitvoeren van combi-audits te vergemakkelijken en administratieve overlast te vermijden, voerde Ovocom een specifieke checklist in die een gelijktijdige certificatie van beide standaarden vereenvoudigt.

Daarnaast werden in 2015 de gesprekken met Oqualim, de Franse beheerder van het lastenboek GBP AC en het Franse bemonsteringsplan voor de mengvoederindustrie, verder gezet. Oqualim wil uitwisselbaarheid bekomen met Ovocom, maar de Franse aanpak vormt op vandaag echter nog steeds een hinderpaal. Deze is namelijk erg verschillend van de Belgische. Het uitgangspunt van Ovocom is een verticale aanpak, met een FCA-certificering over de hele diervoederketen heen, terwijl in Frankrijk een horizontale aanpak per schakel wordt nagestreefd.

4.6.5.8 QS

De uitwisselbaarheidsovereenkomst tussen Ovocom en QS werd vorig jaar uitgebreid. Beide partijen hebben hierbij vastgelegd dat ze elkaars benadering voor 'Private labelling' aanvaarden. Binnen de QS Standaard werd in de loop van 2014 een nieuwe scope geïntroduceerd 'Private labelling' (code 74). Hieronder valt een bedrijf A dat een contract afsluit met een ander bedrijf om voor hen producten te produceren die het dan later onder eigen (merk)naam op de markt wil brengen (binnen het QS systeem). Het bedrijf A dient hiervoor ook QS-gecertificeerd te zijn.

De bedrijven die gecertificeerd zijn voor 'GMP Diervoeders' die hieronder vallen en die zich in de QS-databank aanmelden om hun producten te kunnen verhandelen aan hun QS klanten, kunnen voortaan ook de scope 'Private labelling' aanvragen.

Ovocom en QS werkten in 2015 ook een gemeenschappelijke negatieve lijst voor brandstoffen voor directe droging uit.

4.6.5.9 Pastus+

Ovocom pleegde het voorbije jaar ook regelmatig overleg met AMA, de Austrian Marketing Board for Agricultural Products. AMA bestaat sinds 1993 en is best vergelijkbaar met de Belgische VLAM en APAQ-W. Verschillende Ovocom gecertificeerde bedrijven leveren aan Oostenrijkse bedrijven. De bedoeling van de démarche is uiteraard om ervoor te zorgen dat FCA-gecertificeerde bedrijven gratis verder kunnen instappen in het Oostenrijks model.

AMA was in ieder geval positief onder de indruk van de Belgische aanpak rond voedselveiligheid! Oostenrijk startte veel later dan België met de diervoedersector, namelijk in 2006. Het transport bijvoorbeeld werd slechts heel recent toegevoegd.

Tot eind 2016 werd een voorlopig akkoord bereikt. FCA-gecertificeerde bedrijven kunnen zo vlot diervoeders leveren aan bedrijven gecertificeerd volgens Pastus+. De bedoeling is om een definitief akkoord te hebben tegen het najaar 2016.



4.6.5.10 Incident- en crisismanagement: wijzigingen m.b.t. verplichte communicatie naar Ovocom

Een efficiënt incidenten- en crisismanagement is essentieel voor het waarborgen van de voedselveiligheid en de geloofwaardigheid van de ganse diervoederketen. Een goede en snelle aanpak voorkomt en beperkt mogelijke schade en leidt tot vertrouwen in de diervoederketen. Vertrouwen dat enkel gecreëerd kan worden door een goede communicatie tussen FCA-gecertificeerde bedrijven en Ovocom.

Begin 2015 hebben verschillende schemabeheerders, waaronder Ovocom, op internationaal niveau een platform gecreëerd voor het beheren en registreren van internationale incidenten en crisissen die invloed hebben op meer dan één schemabeheerder. Een geharmoniseerde informatie-uitwisseling is dan ook noodzakelijk.

Om de vereisten omtrent dergelijke communicatiestromen te verduidelijken, werd een nieuw FCA-document uitgewerkt, nl. het document 'BT-17: Incident- en crisismanagement: communicatie naar Ovocom en de certificatie-instelling'. Deze vereisten zijn van toepassing op alle FCA-gecertificeerde bedrijven. Ovocom ontwikkelde eveneens een intern platform voor het beheer en de opvolging van de ontvangen informatie.

4.6.6 Platform voor internationaal crisismanagement

De schemabeheerders AIC, GMP+, Ovocom en QS ontwikkelden een platform voor het beheren en registreren van internationale incidenten en crisissen die invloed hebben op meer dan één schemabeheerder. Dankzij dit platform kan de samenwerking tussen de verschillende schemabeheerders verder verbeterd worden. De erkenning van incidenten en crisissituaties via één enkel platform biedt een betere informatie-uitwisseling tussen de schemabeheerders, zodat passende maatregelen sneller kunnen worden genomen om schadelijke gevolgen te beperken of te voorkomen.

4.7 Polis productaansprakelijkheid & recall

Het advocatenkantoor van Mr. Schuermans en Professor Van Schoubroeck heeft een **vergelijkende studie** gemaakt tussen de verschillende polissen "productaansprakelijkheid & recall" die op de markt worden aangeboden. De polis die BEMEFA met Van Breda onderhandelde, is complementair te beschouwen met een BA na levering. De BEMEFA-polis verzekert immers ook het eigen product, de recall bij een overheidsrecall (kan uit voorzorg worden opgelegd) en **alle** contaminaties (enige uitzonderingen zijn de export naar de Verenigde Staten en eigen genetische manipulatie). Elke diervoederfabrikant moet voor zichzelf uitmaken of hij eigen producten mee wil laten verzekeren, een overheidsrecall wil laten afdekken en of de beroepsaansprakelijkheid na levering voldoende dekking biedt. Voorzichtigheid is uiteraard geboden. De vergelijkende studie staat ter beschikking van alle leden.

Heel summier kan gesteld worden dat de BEMEFA-polis door de onafhankelijke deskundigen wordt bestempeld als heel uitgebreid, op maat gemaakt en alles-dekkend op het gebied van contaminaties.

4.8 FAVV (Raadgevend Comité)

BEMEFA pleegt frequent overleg met het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV). Meer nog maakt BEMEFA deel uit van het Raadgevend Comité en van het intern auditcomité. Bij incidenten wordt niet alleen **intensief** vergaderd, maar wordt sowieso nadien steeds een debriefing gehouden en worden de acties opgelijst en geëvalueerd.



4.8.1 Activiteitenverslag 2014

Herman Diricks, gedelegeerd bestuurder van het voedselagentschap, bracht een overzicht van het [activiteitenverslag 2014](#) van het FAVV.

Naast het toezien op de veiligheid van de voedselketen, werden de **grote beleidslijnen** van het FAVV bevestigd, zijnde:

- het streven naar een hoog niveau van voedselveiligheid
- het beleid inzake de controles
- streven naar administratieve vereenvoudiging
- de ondersteuning van kleinere bedrijven

Maar daarnaast werden er in 2014 ook een aantal **nieuwe accenten** gelegd, zoals:

- nadruk op resultaatsverbintenissen voor de bedrijven
- verder gaan bij de ondersteuning van kleinere bedrijven
- het inzetten op de export
- het uitbreiden van de begeleiding van de bedrijven
- het aanbod aan informatie en de strijd tegen voedselfraude en voedselverspilling

In het jaarverslag, worden ook de specifieke sectorale bemonsteringsplannen aangehaald die werden uitgewerkt voor de export naar derde landen. Zo maakte BEMEFA samen met het Agentschap werk van bemonsteringsplannen voor de export naar Macedonië, Rusland, Wit-Rusland en Kazachstan.

Voortaan is het activiteitenverslag van het FAVV beschikbaar onder websitevorm. Zo worden de verschillende onderdelen duidelijk onderverdeeld en kan de gebruiker de gewenste informatie gerichter opzoeken. Wat de controles op diervoeder betreft, vindt u onder de rubriek [Monsternemingen en analyses](#) een overzicht van alle stalen die per parameter werden genomen, samen met het percentage van gunstige resultaten en de eventuele non-conformiteiten..

Gezien het uitgebreide bemonsteringsplan van BEMEFA, dat goedgekeurd werd door het Wetenschappelijk Comité van het FAVV, heeft het voedselagentschap haar officiële controles in de diervoederketen aangepast. Zo worden bijvoorbeeld de programmering voor analyses in grondstoffen gereduceerd voor de opsporing van mycotoxines, zware metalen, residuen van pesticiden, enz.

4.8.2 Publicatie inspectieresultaten B2C

Teneinde tegemoet te komen aan de steeds terugkerende vraag om meer transparant te zijn, publiceert het FAVV nu ook **de inspectieresultaten in de sectoren B2C** (business-to-consumer) Deze zijn onder de vorm van een scoresysteem online beschikbaar voor de consument die zich wil informeren over de toestand van hygiëne en voedselveiligheid bij operatoren in de distributiesector.

Het FAVV ontvangt echter veel vragen om toegang te krijgen tot resultaten van officiële controles van individuele operatoren. Binnen de openbaarheid van bestuur is het FAVV verplicht deze resultaten ter inzage aan te bieden. Hiervoor stelt het agentschap sinds kort een [aanvraagformulier](#) ter beschikking op haar website. Na het invullen van dit formulier wordt de aanvrager uitgenodigd op het Hoofdbestuur van het Agentschap te Brussel waar de meest recente inspectie- en analyseresultaten van individuele operatoren opgezocht kunnen worden.

4.9 FAVV (Intern Audit Comité)

BEMEFA vertegenwoordigt het Raadgevend Comité in het Intern Auditcomité van het FAVV. Meer informatie over het Auditcomité van het agentschap leest u op de [website](#) van het FAVV.

5 Kwaliteit

BEMEFA neemt actief deel aan de verschillende Belgische kwaliteitslastenboeken, zoals:

- Belbeef: Adviesraad en Raad van Bestuur van *Belbeef* new style
- Belplume: Raad van Bestuur
- Belpork: Raad van Bestuur en voorzitterschap
- Integrale Kwaliteitszorg Melk (IKM): Adviesraad
- Vegaplan: Raad van Bestuur en secretariaat
- HFA: bemonsteringsplan

Het is belangrijk in al deze lastenboeken de standpunten van de toelevering te kunnen toelichten en de belangen van de mengvoederindustrie te verdedigen.

5.1 Generiek lastenboek Rundvlees

Belbeef is het generieke label rundsvlees dat gedragen wordt door Carrefour, Colruyt en Delhaize uitgebreid met CORA, MATCH, SPAR en LIDL. De **algemene erkenning** lijkt op de goede weg. Ook de financiering van de verticale structuur wordt aangepast.



Belbeef is van locatie veranderd.

Sinds juli 2015 worden de nieuwe kantoren gedeeld met Vegaplan en Codiplan. Het bemonsteringsplan 2015 moet nog wat bijgestuurd worden volgens de financiering die nu rond is. Er werd tevens een interprofessioneel akkoord uitgeschreven over de financieringsmodaliteiten van het generiek lastenboek rundvlees dat in 2015 werd getekend.

Het principe van de new *Belbeef* is dat iedere schakel in de keten haar verantwoordelijkheid opneemt qua voedselveiligheid. Tevens wordt het principe gehuldigd dat er **1 gemeenschappelijk lastenboek voor rundvlees** geldt met eisen die voldoen aan de markttoegang. Alle bijkomende eisen moeten vergoed worden en kunnen gecertificeerd worden door de certificatie-instelling (OCI) van de operator (met andere woorden zijn er geen bijkomende overbodige audits van OCI's die weinig toegevoegde waarde konden leveren).

In het Generieke Lastenboek Rundvlees (GLR) is de eis van plantaardig mengvoeder niet opgenomen. De grootdistributie vraagt echter uitdrukkelijk aan BEMEFA om het lastenboek plantaardig te blijven handhaven. Bijgevolg blijft de lijst van geattesteerde mengvoederfabrikanten voor het lastenboek plantaardig online beschikbaar op de website van BEMEFA onder de rubriek [Lastenboeken](#).

5.2 Belpork

Sinds augustus 2015 neemt BEMEFA het voorzitterschap waar van Belpork en tracht ze in die hoedanigheid de verschillende activiteiten van Belpork mee in goede banen te leiden.

5.2.1 AB-Register

Op 1 januari 2014 werd de verplichting ingevoerd voor de Certus-varkensbedrijven om het verbruik van antibiotica te (laten) registreren. De varkenshouder blijft verantwoordelijk voor de juistheid van de gegevens, maar het zijn wel de verschaffers die de gegevens registreren. De verschaffers zijn de dierenartsen en de mengvoederfabrikanten (voor de gemedicineerde voeders). Om de gecollecteerde gegevens te verwerken, werd beroep gedaan op de wetenschappelijke eenheid van het AMCRA.

In december 2014 kreeg iedere deelnemende varkenshouder een eerste individueel bedrijfsrapport voor de eerste zes maanden van 2014 (een benchmarking, waarbij de individuele resultaten werden geplaatst tegenover het sectorgemiddelde). In de periode mei - juni 2015 volgt een tweede bedrijfsrapport dat een **analyse** maakt **van alle antibiotica** die voor het volledige jaar 2014 werden geregistreerd. Deze nieuwe rapporten zullen geraadpleegd kunnen worden via het verschaffersportaal zelf.

Het **derde rapport** is intussen eveneens afgeleverd. Hierin wordt per beslag een overzicht gegeven van het antibioticagebruik voor de aanwezige diercategorieën en worden de verschillende bedrijven op gestandaardiseerde manier met elkaar vergeleken. Naast bedrijfsspecifieke rapporten wil 'AB Register' ook rapporten opstellen op maat van de deelnemende dierenartsenpraktijken (DAP's). Naast informeren over het gebruik is het ook de bedoeling om het voorschrijfgedrag van de DAP's op gestandaardiseerde manier met elkaar te vergelijken. De wetenschappelijke eenheid van AMCRA werkt momenteel aan een eerste, algemene analyse van de gegevens die in 2014 in het AB Register werden ingegeven. Hierbij worden de verschillende mogelijkheden voor het analyseren en vergelijken van DAP gegevens onderzocht.

Er wordt nog een campagne gestart om de varkenshouders en de verschaffers te motiveren om de resultaten grondig in te kijken.

Belpork is eveneens volop in de weer om de AB-registratie uit te breiden naar alle varkenshouders. Daarbovenop wordt er, steeds vanuit Belpork, gewerkt aan een uitbreiding naar pluimvee (in nauwe samenwerking met Belplume). Contacten werden eveneens gelegd met IKM om ook daar een samenwerking te realiseren.

Op vandaag zijn er nog steeds gesprekken aan de gang met het FAVV en het FAGG om zoveel mogelijk de inspanningen van de privé-sector te harmoniseren met de opkomende inspanningen van de overheid (SANITEL-MED).

5.2.2 QS

Eind 2015 verviel de overeenkomst met QS. Een nieuwe overeenkomst werd getekend met *Qualität und Sicherheit (QS)* (export varkens naar Duitsland). De voorbereidingen zijn getroffen om inhoudelijk aan alle (nieuwe) voorwaarden te voldoen (bijvoorbeeld:transport).

De samenwerking werd als zeer positief ervaren.

Beide **kwaliteitssystemen** streven er naar **pionier** te zijn in bepaalde thema's zoals antibioticaregistratie, kwaliteit van het varkensvlees, degelijke controles en feedback naar de deelnemende bedrijven zodat verbetering kan worden nagestreefd. Ook het QS **project dierenwelzijn** wordt goed onthaald in Duitsland. Er wordt nagedacht over hoe het project een grotere omvang gegeven kan worden. Ook intern bij Belpork wordt nagedacht hoe we het Duitse voorbeeld zouden kunnen volgen.

5.2.3 Kwaliteitslastenboek

Sinds januari 2016 is het **nieuwe lastenboek van Belpork online** beschikbaar. Hierin worden o.a. de richtlijnen opgenomen die binnen het Certus kwaliteitslabel van toepassing zijn voor de productie, het transport, de verwerking en verhandeling van varkens en varkensvlees. Men vindt er ook volgende punten in terug:

- De voorwaarden op niveau van het varkensvoeder (p. 4)
- De regels over de voorschriften voor met antibiotica gemedicineerde voeders, zinkoxide (ZnO) en antibacteriële middelen (p. 6)
- De regels voor het uniform inmengen van een geregistreerd gemedicineerd voormengsel in een mengvoeder bij levering op het landbouwbedrijf (p. 7)
- De registratie in het geneesmiddelenregister van diergeneesmiddelen en gemedicineerde diervoeders bij de vleesvarkens (p. 8)

Meer weten? Raadpleeg dan zeker de volledige versie van het lastenboek via [> Certus-info.be > Lastenboek/Intern reglement](http://Certus-info.be).

5.3 Belplume



In 2002 hebben alle geledingen van de braadkippenkolom gezamenlijk het initiatief genomen om Belplume op te richten. In 2009 zette na de braadkippensector, ook de leghennenhouderij de stap naar een eenvormig Belgisch kwaliteitssysteem. BEMEFA is namens de mengvoedersector de deelnemende groepering aan dit kwaliteitssysteem en we zetelen in de Raad van Bestuur, de Algemene Vergadering en de

Adviescommissie van Belplume.

Na een lacune inzake de fulltime opvolging van het secretariaat, trad in de loop van 2015 een nieuwe parttime secretaris in dienst (Liesbeth Pluym). Deze aanwerving gebeurde in samenwerking met BELPORK en werd gerealiseerd onder de structuur van VLAM. In de loop van het jaar werd dan een eerste aanzet gegeven voor een inhoudelijke update van de BELPLUME lastenboeken (focus is de kolom “braad”) en er werd ook geconstateerd dat een opfrissing van de website ook dringend nodig was (nog uit te voeren / budget werd vrijgemaakt). Ook werd in 2015 – opnieuw in nauwe samenwerking met BELPORK – een nieuwe elan gegeven aan de antibiotica datacollectie voor pluimvee. Een specifieke module “pluimvee” van het AB-Register wordt in de loop van 2016 uitgewerkt (opvolging via een specifieke BELPLUME werkgroep “AB-datacollectie” waar ook BEMEFA deel van uitmaakt) en de verwerking van de gegevens zou ook aan de wetenschappelijke eenheid van AMCRA moeten worden toevertrouwd. Om dit allemaal in goede banen te leiden, zal BELPLUME opnieuw moeten recruteren. De samenstelling van de verschillende adviescommissies (BRAAD + LEG) werd ook geactualiseerd (met oog op update lastenboek).

5.4 Codiplan/Vegaplan



De vzw's Codiplan en Vegaplan hebben een [nieuwe folder](#) uitgegeven, die de basisvragen beantwoordt rond **certificatie en autocontrole**. Hierin wordt o.a. een antwoord gegeven op de vragen: Wat is autocontrole? Wat is een sectorgids? Welke voordelen biedt certificatie? Hoe zich voorbereiden op de audit? Hoe een combi-audit laten uitvoeren? Welke zijn de erkende certificeringsinstellingen? Deze folder is online beschikbaar onder de rubriek [Publicaties en media](#) van de website Vegaplan.

In oktober 2014 heeft het FAVV de **equivalentie erkend tussen de Vegaplan Standaard** (versie 1.1 dd 06.10.2014) **en de Sectorgids G-040** voor de primaire productie G-040 (module A 'Plantaardige productie' en B 'Ruwvoeder' – versie 1.1 dd 30.10.2013). Dit betekent een belangrijke mijlpaal in de administratieve vereenvoudiging van het certificeringssysteem in de primaire plantaardige productie. Een apart certificaat voor de Sectorgids – waarvoor de OCI soms een bijkomende factuur dient op te stellen – is dus niet meer nodig! Indien alle plantaardige activiteiten die in het bedrijf aanwezig zijn, worden afgedekt door het certificaat voor de Vegaplan Standaard, geniet de landbouwer van:

- de bonus op de jaarlijkse FAVV bijdrage
- de vermindering van de frequentie van inspectie door het FAVV

Vanaf januari 2015 is er een **nieuwe versie van het lastenboek** van kracht zijn. In deze versie is duurzaamheid volledig opgenomen en wordt ook rekening gehouden met de regionale eisen betreffende bestrijdingsmiddelen (Integrated Pest Management). Daarmee samengaand is er een naamsverandering: de Integraal Keten Kwaliteit Beheer (IKKB) Standaard wordt de Vegaplan Standaard. De Raad van Bestuur van Vegaplan heeft ook beslist om het communicatiemateriaal uit te breiden door het maken van een filmpje over dit lastenboek en de meerwaarde ervan. In dit filmpje getuigen vertegenwoordigers van verschillende sectoren over de meerwaarde van de certificatie

voor de producenten van plantaardige producten en van het opnemen van duurzaamheid in het lastenboek.

Codiplan-Plus heeft de uitwisselbaarheid met QS verzilverd. Daardoor is eveneens de verplichte [AB-registratie](#) van toepassing. Sinds juli 2015 zijn zowel Codiplan als Vegaplan samen met Belbeef verhuisd..

5.5 IKM

De **nieuwe versie van het IKM/QFL-lastenboek** (versie 7) is van kracht geworden sinds januari 2014. De relevante documenten werden aan de Adviesraad overhandigd, zijnde:



- Voorbeeld van de duurzaamheidsmonitor (in te vullen door de melkveehouder)
- De brochure “Duurzaamheidsmonitoring van de melkveehouderij”
- Het lastenboek - Versie 7 (zie www.ikm.be, of www.qfl.be)

Een nieuwe module G ‘Duurzaamheidsmonitor’ werd toegevoegd. Deze module omvat 1 punt – administratieve controle – gradatie: A2. De producent duidt in de checklijst “**Duurzaamheidsmonitoring van de melkveehouderij**” aan welke supplementaire duurzaamheidspunten hij op zijn bedrijf toepast (naast de punten die reeds vermeld staan in het IKM-lastenboek) en heeft hiervan het nodige bewijsmateriaal beschikbaar. De ingevulde [checklijst](#) wordt ondertekend.

De monitoring werd opgesteld door de “Taskforce Duurzaamheid” (BCZ – Agrofront). Doel hiervan is de reeds genomen duurzaamheidsinitiatieven binnen de zuivelsector te inventariseren en daarnaast ook de melkveehouders te informeren en te motiveren tot het vrijwillig nemen van duurzaamheidsinitiatieven. Het aantal genomen initiatieven heeft geen invloed op het behalen van het IKM-certificaat. Er is uitsluitend een verplichting tot de kennisname van de checklijst. Om dit te bewijzen dateert en ondertekent de melkveehouder de checklijst.

Versie 8 is momenteel in voorbereiding.

5.6 Platform lastenboekbeheerders

Er zijn nog altijd volop besprekingen aan de gang om de **samenwerking tussen de verschillende kwaliteitslastenboeken** te bevorderen. Het lijkt voor de hand te liggen dat op het niveau van de primaire producent er duidelijke synergieën bestaan tussen de verschillende lastenboeken. Zowel in Vegaplan, Codiplan, Belpork, Belplume als Belbeef wordt de primaire producent geconfronteerd met lastenboeken, certificatie-instellingen, software die moet ontwikkeld worden, enz. Dit zijn raakvlakken waar gemakkelijk een samenwerking uit kan voortvloeien die bovendien aanleiding kan geven tot vereenvoudigingen en een grotere efficiëntie.

Anderzijds hebben heel wat van die vermelde kwaliteitssystemen ook andere schakels uit de voedselketen aan boord. Ook daar moet nagedacht worden over hoe een breder platform de mogelijke synergieën kan verdiepen.

De "founding fathers" (de personen die sinds het begin de idee van een betere efficiëntie uitdragen) zullen nog wat smeedwerk moeten aan de dag leggen om voldoende draagkracht te creëren voor een project dat tot een betere samenwerking tussen de bestaande systemen moet leiden..

6 Maatschappij

6.1 Antibioticareductie

6.1.1 Actieplan BEMEFA Antibioticareductie

BEMEFA had in 2013 al een Actieplan Antibioticareductie uitgewerkt. Dit plan is een “levend” document dat bestaat uit verschillende peilers. De **eerste peiler** hierin is de promotie van goede praktijken en het sensibiliseren binnen de diervoederketen over het gebruik van antibiotica. Zelf opleidingen en informatiesessies organiseren (bijvoorbeeld over het fijndoseersysteem (FDS) of het Convenant Gemedicineerde voeders), of het ondersteunen van de initiatieven van derden (bijvoorbeeld de studiedagen van het *Anti-microbial Consumption and Resistance in Animals* (AMCRA)) maken hier deel van uit. Op die manier wordt een zo breed mogelijke doelgroep bereikt, zijnde dierenartsen, overheid, fabrikanten, enz. Essentieel onderdeel van deze peiler is tevens de actieve participatie binnen en de ondersteuning van [AMCRA](#).

De **tweede peiler** is het participeren in de ontwikkeling van alternatieven voor antibiotica, zoals het gebruik van zinkoxide (ZnO) als veterinaire premix en de deelname aan onderzoekswerk dat hiermee gepaard gaat.

De **derde peiler** heeft als doel de omkadering te versterken (bijvoorbeeld elektronisch voorschrijven van gemedicineerde voeders (zie [12.2 Elektronisch voorschrift](#)) en de risicopraktijken reduceren. Onder deze laatste valt onder meer het Convenant Gemedicineerde voeders (zie [6.1.2 Convenant Gemedicineerde Voeders](#) over het uitfasen van de productie van gemedicineerde voeders met antibiotica op de hoofdmenger) en de promotie van alternatieve productiesystemen zoals het FDS of de eindmenger.

De **vierde peiler** is “METEN is WETEN”, met onder meer de jaarlijkse BEMEFA-enquêtes over de productie van gemedicineerde voeders en over het gebruik van gemedicineerde voormengsels en actieve substanties. Daarnaast is er ook de actieve ondersteuning door BEMEFA van initiatieven over datacollectie binnen kwaliteitssystemen zoals [Belpork](#) en [Belplume](#).

De **vijfde peiler** is de Europese harmonisatie. De nieuwe wetgeving is volop in bespreking. BEMEFA doet de nodige lobbying om de violen te stemmen.

De **zesde en laatste peiler** is de relatie met de andere stakeholders. Meer dan ooit een belangrijk punt om echte resultaten te boeken!

6.1.2 Convenant Gemedicineerde voeders



Op 31 januari 2013 ondertekenden BEMEFA en het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV) het Convenant Gemedicineerde voeders.

In het kader van de ZnO autorisaties volgde einde 2013 een aanpassing, zodanig dat deze actieve substantie nog steeds **via de hoofdmenger** kan worden gedoseerd (specifieke beheersmaatregelen).

Sinds januari 2014 worden alle gemedicineerde voeders met antibiotica geproduceerd via een eindmenger of fijndoseersysteem (met uitzondering van gekorrelde konijnenvoeders). Specifieke bemonsteringsplannen werden vervolgens in het leven geroepen voor fabrikanten die via de hoofdmenger **(1)** gemedicineerde konijnenvoeders maken, **(2)** anthelmintica inmengen of **(3)** ZnO doseren. De naleving van het convenant werd positief geëvalueerd met het FAVV.

In de schoot van AMCRA werd inzake met antibiotica gemedicineerde voeders een ambitieuze doelstelling vooropgesteld, namelijk een reductie van de AB gemedicineerde voeders met 50 % tegen 2017 (referentiejaar is 2011). De cijfers van het antibioticagebruik die in 2015 werden gepubliceerd (BELVETSAC), toonden echter een duidelijke stagnering aan, wat voor BEMEFA het signaal was om nog een extra tandje bij te steken. Daarom werkte de Belgische mengvoederindustrie een stappenplan uit met concrete maatregelen voor de hele sector van de dierlijke productie. Deze stappen worden in volgende 3 fasen vastgelegd:

- 1.** Sinds 1 oktober 2015 aanvaardt de Belgische mengvoederindustrie geen voorschriften meer voor de productie van AB-gemedicineerde voeders voor vleesvarkens vanaf 15 weken ouderdom. Er zullen dus enkel nog AB-gemedicineerde voeders geproduceerd worden voor biggenvoeder en niet meer voor vleesvarkens. Gemedicineerde voeders voor ontworming en zeugen vallen hier wel buiten.
- 2.** Sinds 1 januari 2016 aanvaardt de Belgische mengvoederindustrie enkel nog voorschriften van bedrijfsbegeleidende dierenartsen (AB-MF)
- 3.** Vanaf 1 oktober 2016 zal de Belgische mengvoederindustrie enkel nog elektronische voorschriften aanvaarden. Papieren voorschriften worden vanaf dan niet meer gehonoreerd indien deze voor AB-MF zijn.

Met het FAVV worden stappen ondernomen om het Convenant Gemedicineerde Voeders te actualiseren zodat ook dit stappenplan erin wordt opgenomen. Ook andere inspanningen van de mengvoedersector zullen aan het convenant worden toegevoegd, zoals de brochure Gemedicineerde Voeders en de jaarlijkse benchmark van de fabrikanten van AB-MF voor varkens (op basis van de jaarlijkse enquête van BEMEFA).

Tegen **eind 2017** zal de Belgische mengvoedersector opnieuw een **grondige evaluatie** inbouwen waarbij nieuwe stappen in overweging worden genomen.

6.1.3 AMCRA

Sinds januari 2015 bestaat AMCRA (kenniscentrum Antimicrobial Consumption and Resistance in Animals) precies **drie jaar** en BEMEFA is één van de stichtende leden.

Het kenniscentrum werd in 2012 opgericht met als doel een duurzaam antibioticabeleid te bereiken bij de dieren, om zo

de bedreiging van antibioticumresistentie voor mens en dier onder controle te houden. In die drie jaar is er heel wat gebeurd binnen AMCRA dankzij het dynamische secretariaat. Er werden verschillende thema's aangepakt, zoals datacollectiesystemen, sensibilisatie, formularia, depots, invloedsfactoren, enz. Er bestaat inmiddels ook een dienstverleningscontract met Belpork. Deze laatste besteedt de analyse van de antibioticaregistraties uit aan een wetenschappelijke eenheid van AMCRA.



AMCRA en alle partners lanceerden in 2014 ook het **Visieplan 2020** van AMCRA. Dit actieplan is terug te vinden op de [website](#) van AMCRA en formuleert 3 concrete targets (met 2011 als referentiejaar):

- 1) 50% minder antibioticumgebruik tegen 2020
- 2) 75% minder van de meest kritisch belangrijke antibiotica tegen 2020
- 3) 50% minder AB gemedicineerde voeders tegen 2017

De resultaten met betrekking tot de totale verkoop van antibiotica bij dieren waren voor 2014 teleurstellend (BELVETSAC). De **cijfers toonden namelijk een lichte stijging** van 1,1% uitgedrukt in mg per kg biomassa, een resultaat dat in schril contrast staat met de daling die de voorbije 2 jaren werd vastgesteld (telkens bij benadering -6,5%). De stijging in gebruik in 2014 situeert zich zowel bij de met antibiotica gemedicineerde voormengsels (20% van het totaal gebruik) als bij de andere antibiotica. Het gebruik van de meest kritisch belangrijke antibiotica voor de volksgezondheid (de rode producten) vertoont een stijging van 3,2% (www.belvetsac.ugent.be).

Naaraanleiding hiervan heeft BEMEFA meerdere initiatieven ondernomen. Naast het eerder vernoemde stappenplan, voert de sector jaarlijks een **benchmark** uit **met individuele positionering** van fabrikanten van gemedicineerde voeders over de productie van (met antibiotica) gemedicineerde voeders. De resultaten worden vervolgens via individuele en/of groepsgesprekken geëvalueerd, samen met de fabrikanten. Verder ondersteunt de sector de Europese wetgevende initiatieven om **preventief gebruik van met antibiotica gemedicineerde voeders bij wet te verbieden**. Ten slotte heeft BEMEFA ook een applicatie laten ontwikkelen voor het maken van **elektronische voorschriften** met het oog op een efficiëntere datacollectie en ook een brochure inzake het goed gebruik van gemedicineerde voeders uitgewerkt.

Om verder te concretiseren wat de hele dierlijke sector onderneemt om te komen tot een duurzame reductie van het gebruik van AB bij dieren, wensen de overheid en AMCRA via een convenant,

duidelijk te maken dat ze **samen inspanningen leveren om het antibioticagebruik te reduceren**. Er zijn inderdaad goede afspraken nodig om de inspanningen van de privésector af te stemmen op de initiatieven van de overheid. Beiden hebben er baat bij dat de registratie van de gegevens gesmeerd loopt en dat de gegevens op een gecoördineerde wijze worden verwerkt met de dezelfde wetenschappelijke aanpak. De veehouders en de dierenartsen moeten over rapporten beschikken die het gebruik van antibiotica optimaliseert. De bedoeling is dat ook BEMEFA dit Convenant mee zal onderschrijven in 2016, maar dat er specifiek voor de mengvoedersector ook zal verwezen worden naar het Convenant Gemedicineerde voeders tussen FAVV en BEMEFA (ook te actualiseren in 2016).

In 2015 werd binnen AMCRA ook vooruitgang geboekt op het gebied van de adviezen “vaccinatie”, het advies “invloedfactoren”, het mobiele formularium. Ook leverde de wetenschappelijke eenheid van AMCRA verschillende benchmark rapporten door de varkenshouders uit het AB-REGISTER (CERTUS en andere) af. In 2016 zal een nieuwe coördinator aangesteld worden die de taken zal overnemen van Evelyne De Graef en tevens zal er duidelijkheid (moeten) komen over de organisatie of vereniging die de dierenartsen zal vertegenwoordigen binnen AMCRA. In 2016 wordt ook uitgekeken naar een uitbreiding van het werk van de wetenschappelijke eenheid van AMCRA naar andere diersoorten dan varkens (pluimvee) en naar de rol die kan gespeeld worden binnen SANITEL-MED op het gebied van verwerking van de gegevens. Ook communicatie in samenwerking met PlattelandsTV staat in de steigers.

6.1.4 Veldproef

In de loop van 2014 werden bij BEMEFA de resultaten van de zogenaamde “veldproef” voorgesteld door de onderzoekers van de Universiteit van Gent. Hierbij werd op 3 varkensbedrijven gedurende 2 ronden onderzoek gevoerd naar het **effect van ZnO en colistine** (via voeder of water) **op de gezondheid en de productieresultaten van biggen**. Het ging over zogenaamde niet-probleembedrijven.

De vooropgestelde conclusies waren de volgende:

- Er is geen significant verschil tussen colistine via voeder of water
- Minder vuile achterhanden met ZnO
- Significant betere groei met ZnO tijdens de eerste 14 dagen na spenen (maar niet meer aan einde batterij)
- Minder antibiotica met ZnO vergeleken met colistine (maar niet aangetoond dat ZnO beter scoort dan de controle)

6.1.5 Antibiotica datacollectie

Een task force heeft de kriteerlijnen uitgetekend voor een **registratiestructuur van antibiotica** over alle diersoorten heen. Belpork, die de spits afbeet, zou een deel van haar investeringen moeten kunnen terugkrijgen. Deze investeringen dienden inderdaad als prefinanciering aanzien te worden. Het sanitair fonds zou een deel van de deel van de prefinanciering terug betalen gespreid over een aantal

jaren. De nodige administratieve stappen moeten nog worden ondernomen. Anderzijds zou Belpork de basis aanreiken om andere diersoorten te laten aansluiten op AB-register. Tegelijkertijd heeft Belpork, vanaf 1 januari 2016 AB-register open gezet voor alle varkenshouders (en niet alleen de Certus-deelnemers en de Codiplan-Plus deelnemers).

Belplume zou tegen juli 2015 de software moeten hebben uitgeschreven voor de pluimveesector en tegen januari 2016 zou de **antibioticaregistratie voor pluimvee** volledig operationeel moeten zijn. Daarna volgen waarschijnlijk de melksector (met IKM)

Het bestuur van Belpork was uitgenodigd op het FAVV om te brainstormen over de mogelijkheden tot samenwerking binnen de antibioticaregistratie. De conclusies van de vergadering zijn de volgende:

- Op heden bestaan er **2 systemen** voor datacollectie, namelijk:
 - 'AB Register': operationeel sinds 2014 en ontwikkeld vanuit de sector
 - 'Sanitel Med': in ontwikkelingsfase met de overheid als initiatiefnemer
- Beide systemen hebben dezelfde **doelstellingen**, namelijk:
 - Gegevens met betrekking tot het antibioticagebruik centraliseren in één database
 - Via sensibilisering een reductie van het antibioticagebruik bewerkstelligen
 - Streven naar een verantwoord antibioticagebruik
- Beide partijen zijn het erover eens dat een **samenwerking tussen de overheid en de sector** aangewezen is om de objectieven te realiseren en dubbel werk te vermijden; zowel op niveau van input als analyse.
- De overheid is bereid tot **erkenning van derde partijen** voor de datacollectie en staat eveneens open voor een gemeenschappelijke data-analyse (AMCRA lijkt de meest aangewezen organisatie).
- Zowel binnen 'Sanitel Med' als 'AB Register' gelden dezelfde verplichte velden met uitzondering van één, namelijk het unieke nummer dat vermeld staat op het **T&V document** en dat per registratie door de overheid wordt gevraagd en niet voorzien wordt binnen 'AB Register'. Dit nummer is voor de overheid noodzakelijk om derde partijen toe te laten gegevens uit te wisselen met de centrale database en voornamelijk om dubbele input te voorkomen. Het T&V document is uniek en vormt voor de overheid de hoeksteen van het systeem. Dit verschilpunt kan worden opgelost en staat een samenwerking niet in de weg.
- Bij de **identificatie van inrichtingen en beslagen** is het mogelijk dat de overheid een ander referentienummer gebruikt. Dit probleem stelt zich weinig of niet voor de varkens. Voor bv. pluimvee zal wel goed moeten worden uitgekeken, maar ook hiervoor kan een oplossing gevonden worden.

- Voor het optimaal functioneren van de systemen is het nodig om ook andere info te delen zodat men steeds met **dezelfde brongegevens** werkt (capaciteit – dierbezetting).
- De overheid is bereid tot **transparantie** zodat de toegevoegde waarde, die voortkomt uit analyse van iedereen, ten goede komt. Los van het datacollectiesysteem waarbinnen men participeert.
- De overheid neemt het initiatief om een **stuurgroep** op te richten voor de verdere uitwerking van 'Sanitel Med' waarin de sector vertegenwoordigd is.

Een convenant tussen de bevoegde overheden en alle betrokken stakeholders is intussen in voorbereiding.

6.2 Arbeidsveiligheid

De voorbije jaren werden meerdere documenten gepubliceerd voor arbeidsveiligheid in de mengvoedersector. Dit gebeurde in samenwerking met BEMEFA's Werkgroep Arbeidsveiligheid en met Vekmo als externe consultant.

Via deze publicaties kan de mengvoederfabrikant zich in orde stellen met de gangbare wetgeving. De documenten kunnen worden **aangepast aan de noden van het bedrijf** en als gebruiksinstrument ingelast worden in het beleid.



Twee publicaties kunnen bij BEMEFA besteld worden:

- Het handboek arbeidsveiligheid voor de mengvoedersector dat in 2013 geactualiseerd werd en waarna een opleiding voorzien werd voor de leden (lees hierover meer onder [6.2 Arbeidsveiligheid](#)).
- De onthaalbrochure voor nieuwe werknemers in de mengvoedersector.

Voor meer info kan u online terecht, onder rubriek [Dossiers > Maatschappij > Arbeidsveiligheid](#) van onze website.

BEMEFA organiseert eveneens meerdere opleidingen rond het thema arbeidsveiligheid. Deze worden **zowel sectoraal als bedrijfsgericht** aangeboden. De nadruk wordt hierbij gelegd op de praktijk en de theorie wordt zeer interactief aangebracht aan de hand van voorbeelden en visuele technieken. De bedrijfsgerichte opleiding werd door de verschillende bedrijven steeds zeer positief onthaald. Geïnteresseerde leden kunnen steeds contact opnemen met ons secretariaat voor meer informatie.

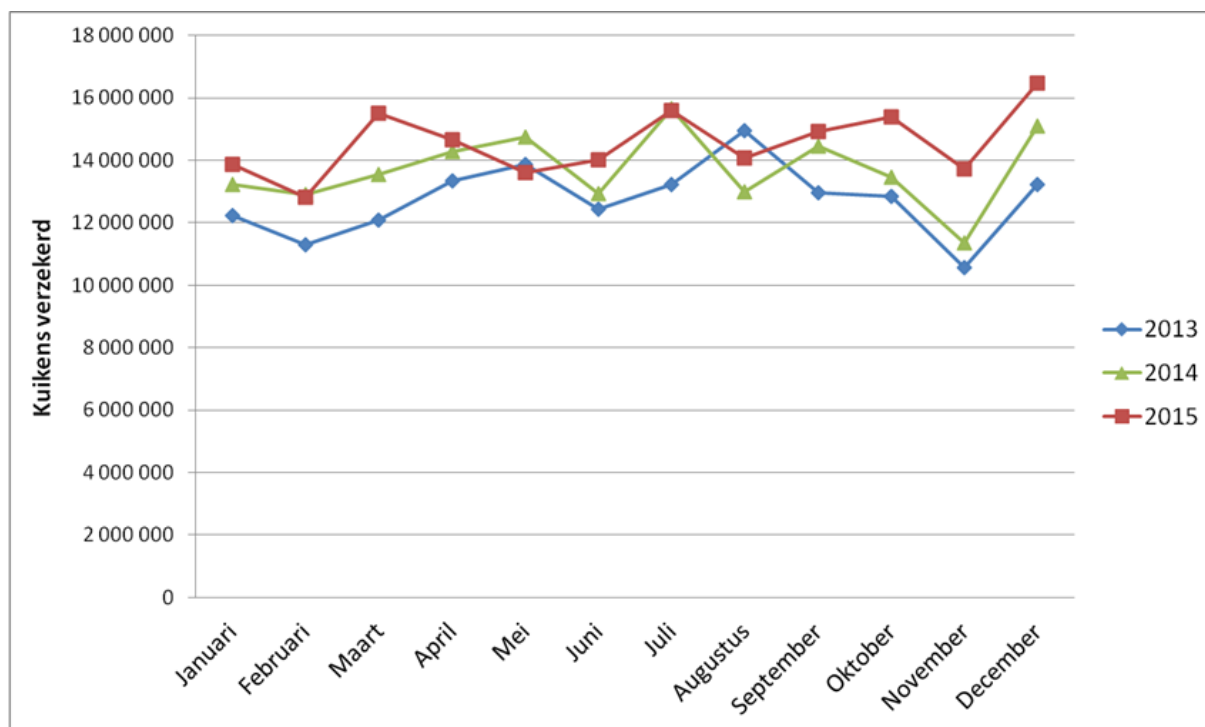
6.3 Sanitair

6.3.1 Interventiefonds Salmonella

Het Interventiefonds Salmonella (IFS) voor braadkippen werd in 2011 in het leven geroepen. Doel hiervan was de braadkippenhouder te vergoeden voor een eventuele afwaardering door pluimveeslachthuizen na vaststelling van Salmonella enteritidis of Salmonella typhimurium bij de verplichte uitgangscontrole. Deze afwaardering hangt af van de status van de nekvellen.

In 2015 werden **maandelijks gemiddeld 14,5 miljoen kuikens afgedekt** door het Interventiefonds Salmonella (IFS). De bijdrage bedroeg in 2015 1 euro per 2.000 opgezette kuikens. Het betrof voornamelijk Belgische braadkippen, maar ook Franse en Nederlandse kwekers participeren in het systeem (in Nederland en in Frankrijk opgezette braadkuikens komen enkel in aanmerking indien het voeder in België werd geproduceerd). In totaal doen **19 mengvoederleveranciers en 14 broeierijen** mee aan het systeem en dit wordt geformaliseerd door samenwerkingsovereenkomsten.

In 2015 werden er 21 tomen (uit 17 beslagen) aan het IFS gedeclareerd. In totaal maakten hier 7 tomen deel van uit die enkel SE/ST positief waren op niveau van de inlegvellen en 7 tomen met positieve nekvellen. Dit zorgde ervoor dat de reserve van het IFS daalde, doch nog steeds tot een niveau dat als aanvaardbaar wordt geacht. Het bijdrageniveau werd bij de aanvang van 2016 dan ook tot nader order ongemoeid gelaten. Zowel broeierijen als landbouworganisaties worden maandelijks geïnformeerd over de meest recente stand van zaken en de reacties zijn positief. Ook worden deze partners uitgenodigd voor een jaarlijkse evaluatievergadering van het IFS.



6.3.2 Vogelgriep

Eind november 2015 werd een eerste geval van hoogpathogene vogelgriep van het type H5N1 vastgesteld in het Franse Dordogne. Al snel groeide het aantal besmettingen naar meer dan 60 gevallen over 8 departementen in het zuidwesten van Frankrijk. Onmiddellijk werden de nodige maatregelen getroffen in het betrokken gebied door het Franse ministerie van Landbouw.

Het FAVV heeft net als BEMEFA de situatie nauw opgevolgd. Vanuit de overheid werd al snel een lijst opgesteld van de risicogebieden met de daarbij horende maatregelen, zijnde de 4-dagenregel en extra reiniging en ontsmetting van bepaalde voertuigen.

6.3.3 Rundertuberculose

In 2015 werden er **drie haarden van rundertuberculose vastgesteld in de Provincie Limburg**. De eerste haard werd eind juli vastgesteld in Meeuwen. Een tweede haard volgde in september en de laatste haard werd in november bevestigd.

Op de vastgestelde contactbeslagen gebeurde dan ook een staltuberculinatie. In afwachting van de resultaten mochten de runderen het bedrijf niet verlaten, tenzij rechtstreeks naar het slachthuis en met een vrijgeleide van de Provinciale Controle-eenheid. De volledige situatie werd ook opgevolgd door het FAVV en via hun [website](#) kon de stand van zaken worden opgevolgd.

7 Milieu en Duurzaamheid



Liesbeth Verheyen is BEMEFA's beleidsmedewerkster voor milieu, duurzaamheid en arbeidsveiligheid en sinds 2015 neemt zij ook het secretariaat van BEPEFA op zich. Liesbeth is verder ook het aanspreekpunt voor de dossiers die handelen over stofexplosie, het preventieplan verpakkingen, energie en de mestproblematiek. BEMEFA wordt door Liesbeth o.a. vertegenwoordigd in VCM, SALV, OVAM, de Mestbank, het Fonds Landbouw en Visserij.

7.1 Duurzaamheid

7.1.1 Platform Maatschappelijk verantwoorde diervoederstromen

In 2006 richtten een aantal Belgische stakeholders, onder leiding van BEMEFA, het Platform 'Maatschappelijk Verantwoorde DiervoederStromen' (MVDS) op, met een **drieledig doel**:

- Uitwerken van een standaard voor maatschappelijk verantwoorde diervoederstromen
- Promoten van lokale (*lees: Europese*) eiwitten
- Gebruik van eiwitten diversifiëren

De **eerste missie**, het uitwerken van een standaard voor maatschappelijk verantwoorde diervoederstromen, houdt in dat diervoederstromen stapsgewijs aan bepaalde criteria van maatschappelijke verantwoording moeten beantwoorden. Als startproject werd geopteerd om dit voor soja uit te werken. Het verbod op het gebruik van diermeel als eiwitbron (vanaf 2001) zorgde namelijk voor een sterke toename van de soja-import. De uitbreiding van de sojateelt – mede onder impuls van de groeiende wereldbevolking – kan bedreigingen inhouden, zowel op milieu, sociaal als economisch vlak. De sector wil hierin haar maatschappelijke verantwoordelijkheid opnemen. In een later stadium zullen ook standaarden uitgewerkt worden voor andere eiwitbronnen. De bijproducten uit de biofuel industrie zijn bijvoorbeeld andere eiwitbronnen die hiervoor in aanmerking komen. Aangezien de productie van soja een wereldgebeuren is, heeft het Belgische Platform MVDS vrij snel beslist om haar werking af te stemmen op de internationale Ronde Tafel RTRS (*Round Table of Responsible Soy*). BEMEFA besliste niet te wachten op de finale standaard van RTRS en werkte daarom een eigen Belgische standaard uit: [maatschappelijk verantwoorde soja](#).

Om het **tweede en derde doel** te behalen, kreeg BEMEFA de steun van de Vlaamse overheid. Op 25 februari 2010 hebben de Vlaamse overheid en BEMEFA een **engagementsverklaring** voor een periode van 5 jaar ondertekend met betrekking tot Maatschappelijk Verantwoorde DierVoederstromen. Deze engagementsverklaring benadrukt de wens om een internationale standaard voor Maatschappelijk Verantwoorde DiervoederStromen op te zetten. Beide partijen

wensen ook bestaande eiwitbronnen maximaal te valoriseren en te promoten waarvoor een gezamenlijk actieplan werd uitgewerkt. Daarnaast willen zowel de Vlaamse overheid als BEMEFA de afhankelijkheid van eiwitbronnen van buiten de Europese Unie beperken. Eind 2015 liep de engagementsverklaring tussen de overheid en BEMEFA ten einde. In samenspraak met het kabinet van minister Schauvliege werd besloten om vanaf 2016 de engagementsverklaring te vervangen door een kadernota. Via deze kadernota wenst BEMEFA proactief te communiceren over **(1)** de duurzaamheidsstrategie van de mengvoederindustrie, **(2)** de evolutie van het eiwitgebruik in de diervoedersector en **(3)** wordt het belang van voedselveiligheid onderstreept. De [kadernota](#) werd publiek gemaakt tijdens BEMEFA's Platform Maatschappelijk Verantwoorde Diervoederstromen (MVDS) van 2016. De oorspronkelijke engagementsverklaring omvatte de uiteenzetting van de drie doelen, waarvan twee doelen verder werden uitgewerkt in een **Vlaams actieplan "alternatieve eiwitbronnen"** (zie [actieplan alternatieve eiwitbronnen](#)). In 2016 zal een tweede editie van het actieplan in het leven worden geroepen.

Het MVDS-Platform mag ondertussen op de steun van verschillende partners rekenen:

- BEMEFA (de Beroepsvereniging van de Mengvoederfabrikanten)
- APIM (de Beroepsvereniging van de Margarinenijverheid)
- BCZ (de Belgische Confederatie van de Zuivelindustrie)
- Boerenbond
- FEBEV (Federatie van het Belgisch Vlees)
- COMEOS (het vroegere FEDIS, de Belgische Federatie van de Distributie) en in het bijzonder Colruyt en Delhaize
- FEVIA (Federatie Voedingsindustrie)
- FWA (de Waalse Landbouwfederatie)
- Imexgra (de Syndicale Kamer voor de Import- en Exporthandel in Granen)

De middenveldorganisaties waren initieel ook bij het platform betrokken maar stelden, naar eigen zeggen, niet gestructureerd te zijn om een standaard mee uit te schrijven. Het overleg met de NGO's gebeurt dus nu op een minder gestructureerde wijze en maar ad hoc.

In maart 2016 hield het Platform Maatschappelijk Verantwoorde Diervoederstromen haar jaarlijkse evaluatievergadering. De retail (Colruyt en Delhaize), de voedingsindustrie (Fevia en BCZ (de Belgische zuivel)), de boerenorganisaties (ABS, Boerenbond en FWA) en de overheid namen heel actief deel aan het debat. BEMEFA had eveneens IDH (Initiatief Duurzame Handel, een stichting uit Nederland) uitgenodigd. Samen hebben de twee organisaties een samenwerkingsverband voor de begeleiding van bedrijven in Brazilië en Argentinië. Deze samenwerking werd grondig geëvalueerd en **de geboekte vooruitgang stelden de leden van het platform sterk op prijs**. Meer en meer sectoren eisen RTRS gecertificeerde soja. BEMEFA heeft daar uiteraard op ingespeeld en koopt al deels RTRS certificaten aan. Zo zal BEMEFA haar strategie met de leverancier eventueel moeten bijsturen in functie van de marktvraag. De vinger aan de pols houden is de boodschap. De leden van het platform stellen de initiatieven van de mengvoedersector erg op prijs en dringen aan op **regelmatige communicatie**. De leden van het platform onderstrepen ook het belang van het overleg met de NGO's.

7.1.1.1 Aankoop duurzaam gecertificeerde soja

Om tot een standaard te komen voor maatschappelijk verantwoorde diervoederstromen startte BEMEFA met het ontwikkelen van een **standaard voor duurzame soja**. Soja is namelijk een veelgebruikte grondstof waarvan de teelt echter maatschappelijk onder druk staat. Aangezien het internationale initiatief *Round Table on Responsible Soy (RTRS)* reeds bestond, sloot BEMEFA zich hierbij aan. Het doel van deze Ronde Tafel was om aan de hand van een uniek proces van open dialoog tot een mondiale uitbreiding te komen van de verantwoorde sojateelt. **Ontbossing voorkomen** is hierbij een zeer belangrijke doelstelling. Maar ook andere parameters over het milieu worden in aanmerking genomen, net zoals economische en sociale parameters.



RTRS heeft een **100-tal indicatoren** opgesteld en onderverdeeld in vijf categorieën die maatschappelijk verantwoorde soja definiëren. Deze categorieën zijn:

- 1) Voldoen aan de wetgeving en respect voor goede handelspraktijken
- 2) Goede arbeidsvoorwaarden
- 3) Verantwoorde omgang met lokale bevolking
- 4) Eerbied voor het milieu
- 5) Goede landbouwpraktijken



In 2009 heeft BEMEFA beslist om niet te wachten op de finale standaard van RTRS (pas gepubliceerd in 2011), maar eerder een eigen **Belgische standaard** uit te werken: maatschappelijk verantwoorde soja. Voor deze mv-soja gelden bepaalde principes en criteria met betrekking tot maatschappelijke verantwoording en meer bepaald rond milieu, sociale aspecten en economie. De Belgische standaard neemt **5 principes** in acht met een aantal bijhorende criteria, die allemaal vervat zijn in de RTRS-standaard. De BEMEFA-standaard dient met andere woorden beschouwd te worden als een **dynamische standaard**, implementeerbaar op niveau van de producent en progressief verbeterend. In het begin moest mv-soja aan een 20-tal duurzaamheidsindicatoren voldoen. In de loop der jaren werd dit aantal opgetrokken, zodat we in 2014 aan een 40-tal indicatoren zaten. Voor de certificering van duurzame soja werd in 2015 het aantal indicatoren nogmaals opgetrokken tot 64!

De **BEMEFA-leden kopen gezamenlijk** mv-soja aan. Het gaat hierbij om Mass Balance certificaten deels gekocht op het RTRS-platform. Er werd in 2009 gestart met certificaten die garant staan voor een hoeveelheid van 100.000 ton mv-soja. Deze hoeveelheid werd jaarlijks opgetrokken zodat we sinds 2015 jaarlijks 380.000 ton gecertificeerde mv-soja aangekopen waarvan 20.000 ton RTRS. Deze 380.000 ton dekt in ruime mate het sojaverbruik in de varkens- en kippenhouderij bestemd voor de Belgische markt en het totale verbruik in de rundveehouderij (incl. exportproducten).

De certificering van de aangekochte soja gebeurt via een erkend controleorganisme, namelijk *Control Union*. De aangekochte certificaten voor mv-soja vallen onder het systeem van Area Mass Balance.

Dit betekent dat de soja die verwerkt wordt in het Belgisch mengvoeder geen directe fysieke link heeft met de mv-soja, maar wel dat de soja die in het voeder verwerkt wordt, afkomstig is uit de regio's waar eveneens de duurzame soja geteeld wordt. Daar er veel belang wordt gehecht aan een zekere link met de plaats van afkomst, wordt er in de toekomst maximaal ingezet op de aankoop van duurzame soja via het Area Mass Balance principe. Eveneens tracht BEMEFA via een begeleidingsprogramma de continuïteit bij de gecertificeerde landbouwers te behouden.

Belangrijk voor BEMEFA is dat in 2011 een overeenkomst ondertekend werd met IDH (Initiatief Duurzame Handel in Nederland) om de boeren in Argentinië en Brazilië te begeleiden naar certificering toe. Een vijftal gebieden werden zo uitverkozen om er de sojaboeren op te volgen en op te leiden voor duurzame sojateelt. Dit moet uiteindelijk leiden naar certificering. De begeleiding gebeurt door NGO's ten velde. De "geviseerde" boeren zijn boeren met een gemiddelde oppervlakte van 500 ha, of "middelmatige" boeren naar Braziliaanse maatstaven. Verder is het ook belangrijk om deze boeren zo lang mogelijk in het systeem te houden en de uitstapkans met andere woorden zo klein mogelijk te houden. Eind mei 2015 liep dit programma ten einde. IDH heeft intern beslist om de begeleidingsprogramma's stop te zetten na de afloop van het programma eind mei 2015 en in te zetten op landschapsbenaderingsprojecten. Hierin wordt er samengewerkt met de soja-sector, de veeteeltsector en de financiële sector om in een bepaalde regio duurzame ontwikkeling te stimuleren, en de implementatie van de boswet. Daarnaast wordt er gewerkt aan de ontwikkeling van tools voor risico mapping en worden verificatiesystemen verder uitgewerkt. IDH heeft ervoor gekozen om deze werkwijze te starten in het gebied Mato Grosso daar dit de grootste sojaleverancier is voor de NW-Europese markt.

Naast soja zet BEMEFA sinds 2015 ook in op **maatschappelijk verantwoorde bijproducten** van de biofuelindustrie. Deze stroom wordt op Europese bodem geproduceerd en kan gecertificeerd worden volgens het ISCC+ (International Sustainability & Carbon Certification) programma. Het ISCC+ programma is een uitbreiding van ISCC dat het mogelijk heeft gemaakt om niet enkel de biomassastromen als duurzaam te certificeren, maar ook de nevenstromen die aan de biobrandstoffenproductie verbonden zijn. Het ISCC-programma kadert trouwens in de Europese *Renewable Energy Directive*, waarin gesteld wordt dat biomassa die gebruikt wordt als biobrandstof of bio-energie duurzaam geproduceerd dient te worden.

7.1.1.2 Actieplan Alternatieve eiwitbronnen

Eén van de te volgen pistes voor het duurzamer maken van de diervoederstromen – meer bepaald de eiwitstromen – is de inzet van **alternatieve eiwitbronnen voor soja** in Europees diervoeder. Alternatieve eiwitbronnen kunnen reeds bestaande stromen zijn, die weinig of niet gebruikt worden in de diervoedersector, of nieuwe stromen zoals Vlaamse soja, lupinen, enz.

Samen met de Vlaamse overheid werkte de mengvoederindustrie in het licht van de engagementsverklaring een actieplan uit voor de periode 2011-2015. Hierin staat beschreven hoe men de twee laatste doelen van het [MVDS-platform](#) tracht te realiseren. Eind 2015 liepen de engagementsverklaring en het Actieplan Alternatieve Eiwitbronnen af. Na een evaluatie met het kabinet Schauvliege werd beslist om een tweede actieplan alternatieve eiwitbronnen uit te brengen

in 2016. De uitwerking ervan wordt uitgevoerd door het departement Landbouw en Visserij. In de loop van april 2016 zal het actieplan bekend worden gemaakt voor de buitenwereld. Zowel in het nieuwe als in het vorige actieplan kunnen 5 hefboomen onderscheiden worden die de promotie van alternatieve eiwitbronnen dienen te faciliteren:

- 1) Sensibilisering
- 2) Bewustmaking binnen de EU
- 3) Stimulering van (eerder praktijkgericht) onderzoek
- 4) Subsidiëring van landbouwers via specifieke maatregelen
- 5) In kaart brengen van valorisatiepaden van bijproducten van bijvoorbeeld voedingsindustrie en bio-ethanolproductie



Via het actieplan is het de bedoeling om de **import van eiwitten te reduceren** door de realisatie van een meer lokale stikstofcyclus. De Europese mengvoedersector is voor 75% afhankelijk van import voor de bevoorrading in plantaardige eiwitten. In België ligt dit echter lager, doordat er sterk wordt ingezet op de valorisatie van bestaande stromen. 45% van onze gebruikte eiwitten zijn afkomstig van bijproducten uit de voedings- en biofuelindustrie.

Deze stromen zijn zowel van Belgische als van Europese oorsprong. De import in België van buiten de EU ligt dus flink lager dan in de rest van Europa.

Het MVDS-Platform blijft op zoek gaan naar alternatieve eiwitbronnen en ondersteunt dan ook een hele reeks onderzoeksprojecten. Tot hiertoe is gebleken dat verschillende gewassen in aanmerking komen om als eiwitbron verwerkt te worden in veevoeders. Deze alternatieven kunnen echter op middellange termijn slechts kleine deeloplossingen bieden voor de import van eiwitten. De eiwitinhoud, een andere samenstelling, nutritionele beperkingen en economische parameters spelen een belangrijke rol en kunnen op dit moment soja niet 1 op 1 vervangen. Er is dus nog onderzoek nodig zowel op technisch, nutritioneel als op economisch vlak. Enkele **onderzoeksprojecten die BEMEFA ondersteunt** hebben betrekking op insectenmeel, ander dierlijk meel, de teelt en het gebruik van Vlaamse soja, bestendige soja, DDGS, enz. Meer details over deze studies zijn terug te vinden op de BEMEFA-website onder de rubriek [Dossiers > Maatschappij > Onderzoek](#).

7.1.1.3 Sustainability Committee

Eind 2012 werd er binnen de *European Feed Manufacturers' Federation (Fefac)* beslist om een **nieuw overkoepelend comité** op te richten ter bespreking van alle onderwerpen die over duurzaamheid handelen. Het comité heeft het beslissingsrecht over de verschillende duurzaamheidsacties die binnen Fefac ondernomen worden. De eerder technische en adviserende rol wordt overgelaten aan experts die in de drie verschillende Task Forces zetelen, zijnde **(1)** responsible supply, **(2)** environmental footprinting en **(3)** resource efficiency. Lees hierover meer onder punt [9.1.5 Fefac](#).

Daar BEMEFA veel belang hecht aan duurzaamheid en ondertussen al heel wat ervaring heeft opgedaan binnen dit onderwerp staat de beroepsfederatie Fefac graag bij met advies. Zowel in het comité zelf als in elke bijhorende Task Force is BEMEFA vertegenwoordigd.

Onder het duurzaamheidscomité van Fefac werd in 2014 nog een extra groep experts opgericht. Deze personen buigen zich over hoe het gebruik van duurzame soja in Europese diervoeding verhoogd kan worden.

7.1.1.3.1 Soja – Europese Benchmark

In mei 2014 werd er een 2-jaar durend contract afgesloten tussen Initiatief Duurzame Handel (IDH), Fefac en enkele Europese federaties om het gebruik van duurzame soja in de Europese diervoeders te promoten. Door de handen in elkaar te slaan hopen België, Nederland, Zweden, UK en Fefac ook andere Europese landen te overtuigen om duurzame soja aan te kopen. Op die manier dient duurzame soja na verloop van tijd de *mainstream* (=enkel nog deze stroom beschikbaar) te worden binnen Europese diervoeders. In 2014 startte de uitwerking van de *minimum guidelines*. Deze *guidelines* zijn geen nieuw certificeringssysteem, maar zijn een reeks van indicatoren die gebruikt zullen worden als Europese benchmark voor de minimum importeisen voor duurzame soja. Het aantal indicatoren ligt lager dan wat nu al in België en Nederland wordt toegepast. Het is voornamelijk de bedoeling een instapdrempel te voorzien.

In 2015 werd er verder gewerkt aan de *minimum guidelines* en werd er een onafhankelijke benchmark tool ontwikkeld op de website van het *International Trade Center* (ITC). Op deze website kunnen verschillende standaarden geraadpleegd worden, maar dankzij de bijkomende tool kunnen de sojahandelaars nakijken welke duurzaamheidsstandaarden voldoen aan de *minimum guidelines* van Fefac. In 2015 hebben 12 standaarden de benchmark uitgevoerd waarvan er 8 de benchmark hebben doorstaan, waaronder mv-soja van BEMEFA.

Nu de basis gelegd is, zal in 2016 gewerkt worden aan het opkrikken van het volume geïmporteerde duurzame soja. Het initiatief zal vooral bij de andere Europese landen genomen moeten worden. De aankoop van duurzame soja moet in vele gevallen nog van start gaan. Fefac denkt er ook aan om in de toekomst de *minimum guidelines* uit te breiden naar andere grondstoffen. Hoe dit aangepakt zal worden en over welke grondstoffen het zal gaan, wordt verder besproken in de loop van 2016.

7.1.1.3.2 Carbon Foot Print

Binnen Fefac wordt er ook gewerkt aan een *duurzamere mengvoederproductie*, zowel binnen Europa als wereldwijd. Rekening houden met de ecologische voetafdruk hoort hier onontbeerlijk bij. Fefac gaat op een proactieve manier om met dit onderwerp en er lopen verschillende initiatieven binnen de Europese organisatie waarop men fier mag zijn.

Belangrijke zaken die nu reeds op Europees niveau lopen, zijn:

- De uitwerking van de methodologie *Product Environmental Footprint* (PEF);
- De *EU 2020 resource efficiency roadmap* waarin de visie van de Europese Commissie over duurzaam voedsel wordt gegeven, de bijhorende voedselverliezen en het efficiënt gebruik van grondstoffen wordt besproken
- Het uitwerken van een Carbon Feed Print (CFP) tool en een voeder LevensCyclusAnalyse (LCA) gids
- Het uitwerken van een voeder LCA database
- Het opstellen van Europese duurzaamheidcriteria voor soja, i.e. minimum guidelines
- Het Global Feed LCA instituut werd ontwikkeld en is in werking getreden in de loop van 2015. Het internationale instituut zal instaan voor het onderhouden van de feed LCA database, de berekeningstool en de gids.

7.2 Milieu

7.2.1 Stofexplosie

In 2010 bracht BEMEFA (contractant: het consultant-bedrijf *Environmental Resources Management (ERM)*), de geactualiseerde studie stofexplosie uit. Hieraan gekoppeld werd er door BEMEFA geïnvesteerd in de ontwikkeling van een **webapplicatie GEX**. Via deze tool kunnen mengvoederbedrijven op een gebruiksvriendelijke manier het extern risico van hun bedrijf ten gevolge van brand- en stofexplosiegevaaren zelf berekenen. In 2011 vond de validatie van het model plaats. De tool werd toegepast op enkele concrete praktijkcases waarna het erkend werd door de Vlaamse administratie als **onderdeel van de milieuvergunningsaanvraag**. Ondertussen hebben bijna 35 bedrijven de tool toegepast.



Met de online tool kan eveneens de impact van verschillende mogelijke inspanningen ter reductie van het extern risico gesimuleerd worden. De applicatie is dus met andere woorden ook een handige tool om een investeringsstrategie uit te stippelen.

Deelnemers dienen eerst een **opleiding** te volgen bij BEMEFA (zie punt [10.2 Stofexplosie](#)). Vervolgens dienen de bedrijven individueel de nodige voorbereidingen te treffen voor de berekeningen en de benodigde gegevens. BEMEFA blijft continu ter beschikking bij vragen of problemen. Aangezien de tool erkend werd door de Vlaamse overheid is het niet meer noodzakelijk om beroep te doen op een erkend VR-deskundige. Samen met de administratie werd afgesproken dat enkel de preciaire gevallen een specifieke aanpak vereisen.

In 2013 was reeds bekend geraakt dat de Vlaamse administratie de wetgeving rond milieuzaken in stofexplosiegevoelige bedrijven wou verduidelijken. BEMEFA werd in 2014 door het departement leefmilieu, natuur en energie afdeling milieuvergunningen ingelicht over de aantocht van de **wetswijziging in bijlage 4 van Vlarem I**. Deze heeft namelijk betrekking op de mengvoederindustrie en op de bloemmolens. Door deze wijziging zouden alle bloemmolens en mengvoederfabrikanten een stofexplosiestudie moeten indienen bij de milieuvergunningsaanvraag. Die aanvraag moet aan bepaalde voorwaarden voldoen. De voorwaarden die wettelijk opgelegd zullen worden, zitten reeds in de GEX tool van BEMEFA verrat, zodanig dat de tool in de toekomst kan blijven gebruikt worden. Een fabrikant die geen gebruik wenst te maken van de GEX-tool voor zijn stofexplosiestudie, zal in de toekomst wel rekening moeten houden met de voorwaarden die opgelegd worden in bijlage 4 van Vlarem I. Daarbovenop wordt er als nieuwe voorwaarde opgelegd dat er steeds een advies van een erkend deskundige aan moet worden toegevoegd. Tijdens de vergadering had BEMEFA ervoor gepleit dat dergelijk advies slechts gevraagd zou moeten worden indien het resultaat van de oefening (GEX-tool door BEMEFA uitgewerkt) een precair resultaat geeft. Dit voorstel werd echter niet

weerhouden. De wetswijziging is echter nog niet van toepassing, de in voege treding wordt verwacht voor juni 2016.

De studie omtrent het **stofexplosieveiligheidsdocument en interne zonering** werd in het verleden opgesteld als één van de milieu-initiatieven van BEMEFA. Het betreft hier de '**Handleiding stofexplosie voor mengvoederbedrijven en maalderijen**'. Ook deze studie vormt een handig instrument bij het aanvragen van de milieuvergunning.

7.2.2 Mestdecreet

Jaarlijks zorgt het invullen van de **mestbalansen voor varkens- en pluimveebedrijven** voor problemen. Door het gebruik van aannames en analyses sluipen er fouten in de balans die niet te negeren zijn. Samen met de genetische evolutie en de technische resultaten van de dieren zorgen deze fouten voor een onevenwichtigheid in de balans. BEMEFA, de Vlaamse Landmaatschappij (VLM), het Algemeen Boerensyndicaat (ABS) en Boerenbond buigen zich over een oplossing. Via een driedelige aanpak, **regressierechten/mestanalyses/retentieproef**, wordt sinds 2013 met de groep meer duidelijkheid geschapen in de problematiek bij de varkens. Voor de pluimveesector worden verschillende pluimveebedrijven individueel opgevolgd om te onderzoeken waar de fout ligt.

Om de mestproblematiek bij de varkens aan te pakken werd in 2013 een **ringtest** uitgevoerd met de verschillende erkende labo's. Doel hiervan is te verifiëren wat de fout was op de staalname van mest en op de analyse en wat de verscheidenheid was tussen de verschillende erkende labo's. De ringtest maakte duidelijk dat de fout op de analyse van N zeer klein is en dat de manier van staalname weinig effect heeft op de analyse. De fout op P en droge stof is echter groter dan aanvaardbaar. Het analyseren van P blijkt weinig nut te hebben en de manier van bemonsteren heeft hier een groot effect op. Via deze test heeft VLM ingezien dat een balans opstellen op basis van mestanalyses niet mogelijk is. De zoektocht naar een alternatief drong zich op. Zowel door de sectoren als door VLM wordt gedacht dat een **bedrijfsforfait** soelaas kan brengen, hetgeen in 2014 en 2015 verder werd onderzocht (zie [7.2.2.1 Pilootproject bedrijfsforfait](#)).

In 2013 heeft een werkgroep van BEMEFA zich gebogen over de regressierechte voor de vleesvarkens. De regressierechten voor de zeugen werd in 2014 aan VLM voorgesteld en goedgekeurd in 2015. De regressierechte mag gebruikt worden voor de nutriëntenbalans van productiejaar 2015.

Het derde luik van de aanpak wordt gebruikt om de **retentiewaarden van N en P** in varkens te bepalen. Er heerst het vermoeden dat de P-uitstoot van varkens lager is dan wat theoretisch verondersteld wordt. De hogere P-retentie in het varken zou het gevolg zijn van een genetische evolutie die invloed heeft op de groei, het vleespercentage, enz. Het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO) bezit als onderzoekscentrum enige ervaring bij het opzetten en het uitvoeren van dit soort experimenten. ILVO startte in de tweede helft van 2015 een retentieproef met 72 varkens, die in de tweede helft van 2015 ten einde zou lopen. De resultaten laten echter op zich wachten door een defecte autoclaaf.

BEMEFA blijft de problematiek van nabij opvolgen en zal ook in 2016 haar volle medewerking aan de Mestbank verlenen.

7.2.2.1 Pilootproject bedrijfsforfait

Zoals [eerder](#) vermeld, werd beslist om af te stappen van een systeem gebaseerd op momentanalyses voor het opstellen van de nutriëntenbalans. Vandaar dat de overgang naar een bedrijfsforfait (BF) werd geopperd, waarbij het bedrijf een **vaste waarde voor zijn N- en P-inhouden in de mest** krijgt toegekend tijdens een langere periode. Deze werkwijze en de manier waarop de forfait bepaald wordt, werd in de loop van 2014 onderzocht bij een **5-tal vleesvarkenbedrijven**.

Eind 2014 bleken de eerste indicaties erop te wijzen dat een BF op basis van vrachtstalen mogelijk is. Er zouden echter **meer gegevens nodig** zijn om werkelijk uitsluitsel te kunnen geven. Daarom werden in 2015 42 stallen van vleesvarkens-, zeugen- en biggenbedrijven bemonsterd. Elke mestvracht die op het bedrijf vertrok, werd geanalyseerd. Eind februari 2016 nodigde de Mestbank de betrokken partijen uit voor een overleg. Concrete informatie over een protocol kon er spijtig genoeg nog niet worden voorgesteld. De Mestbank heeft beslist om het pilootproject voort te zetten in 2016. De varkenshouders die het afgelopen jaar deelnamen, mogen al gebruik maken van de BF. Daarnaast zal gebrainstormd worden met een projectteam over **(1)** het protocol voor de bepaling van de BF, **(2)** de implementatie van de BF in de praktijk en **(3)** het controlesysteem. Dit gebeurt eerst intern bij de Mestbank tijdens de maanden februari en maart van 2016. In de loop van april, mei en juni wordt een terugkoppeling en een bijsturing van de interne voorstellen voorzien met de sector. Ten slotte zou de zomerperiode dienen om de eindbeslissingen te implementeren in de wetgeving om tegen eind 2016 alles te kunnen afronden. Vanaf 1 januari 2017 kan de BF dan gelanceerd worden.

7.2.2.2 BREF

De Europese Commissie heeft in het begin van 2014 het startschot gegeven voor het herzien van het **Best Available Techniques Reference (BREF) document voor de Food, Drink and Milk sector**. Een BREF studie heeft tot gevolg dat alle GPBV-bedrijven (Geïntegreerde Preventie en Bestrijding van Verontreiniging) 4 jaar na publicatie van deze studie de Best Beschikbare Technieken (BBT) die in de studie worden opgenomen, verplicht moeten implementeren in het bedrijf, indien van toepassing. BBT zijn technieken die **goed zijn voor het milieu en economisch haalbaar** zijn voor een bedrijf zodat een hoog niveau van bescherming van mens en milieu verzekerd kan worden. De BBT's opgenomen in de studie hebben niet allemaal betrekking op onze sector. Het zijn vooral de BBT's rond stofemissie, geurhinder, ongevallenvoorkoming en energievermindering die van toepassing zijn.

Niet alle Belgische mengvoederbedrijven worden geclassificeerd als een GPBV-bedrijf. Enkel de bedrijven die voldoen aan de voorwaarden opgenomen in [rubriek 45.16 van bijlage 1 van het VLAREM](#) zullen de BBT's dienen te implementeren. Daar de rubriek werd gewijzigd, is de studie nu ook van toepassing op de mengvoederbedrijven.

De **BREF-studie Food Drink & Milk** bestond reeds, maar in 2014 werd gestart met de update ervan en kwam ook de FEED-sector onder de scope te liggen. De BBT's/milieuvoorwaarden die uit de studie voortkomen zijn gebaseerd op gegevensaanlevering van verschillende bedrijven. Bedrijven konden zich in 2014 vrijwillig opgeven. In België waren er 6 mengvoederbedrijven, waarvan 5 gegevens ter beschikking stelden via een vragenlijst. 1 bedrijf haakte af, omdat ze veel gegevens niet ter beschikking had die belangrijk waren voor de studie.

De Vlaamse instelling voor technologisch onderzoek (Vito) staat in België in voor het ontvankelijk verklaren van de ingevulde vragenlijsten van de verschillende bedrijven. Uit een terugkoppeling van het Vito bleek dat zij zeer tevreden waren over de bedrijven die onze sector vertegenwoordigd hebben. Zij hebben mooi werk geleverd!

In het najaar van 2015 en het voorjaar van 2016 vergeleek Europa de aangeleverde gegevens tussen de verschillende landen en met de huidige normen. Na deze vergelijking kunnen de bestaande BBT's bijgeschaafd en nieuwe BBT's ontwikkeld worden. Het **einde van de studie wordt voorzien tegen eind 2017**. Na de publicatie van de studie zal Vito de BBT's omzetten in Vlaamse wetgeving (VLAREM III). De BBT die vermeld staan in VLAREM III en van toepassing zijn op onze sector zijn verplicht te implementeren door de GPBV-mengvoederbedrijven uiterlijk 4 jaar na publicatie.

7.2.3 Laag-nutriëntenconvenant

Begin 2011 werd een vierjarenconvenant ondertekend tussen BEMEFA, de vereniging van zelfmengers en de Vlaamse Overheid. Met het laag-nutriëntenconvenant biedt de mengvoedersector haar medewerking aan de **reductie van mestoverschotten** en springt duurzaam om met het gebruik van nutriënten. Voeders worden op de markt gebracht met een lager gehalte aan eiwit en/of fosfor.

Eind 2014 ondertekenden Vlaams Minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, Joke Schauvliege, BEMEFA en de Vereniging voor Zelfmengers het **nieuwe laag-nutriëntenconvenant**. Met deze nieuwe overeenkomst, die verlengd werd tot 2019, engageren de betrokken partijen zich om de aanpak aan de bron nog verder te verscherpen! Zo werd het fosforgehalte in de mengvoeders voor de categorie vleesvarkens van 40 kg tot afmesten namelijk herleid van 0,47 naar 0,45.

Zoals vermeld onder [Meerdere \(specifieke\) bemonstering](#) worden binnen ons bemonsteringsplan analyses uitgevoerd ter monitoring van het gehalte aan fosfor en eiwit. De resultaten hiervan maken elk jaar het voorwerp uit van een grondige **evaluatie tussen alle partijen**. De evaluatie van het convenant verliep in 2015 zeer vlot.

Het convenant zal in **2016 aangepast** worden op 2 vlakken:

- 1) Het convenant wordt uitgebreid met een procedure die dient toegepast te worden door de deelnemende bedrijven, indien zij in een bepaalde maand geen productie hebben van convenantvoeders (en dus geen staal kunnen nemen)
- 2) De bepaling van het aantal stalen wordt nu bepaald door de som van het tonnage varkens- en pluimveevoeder. Dit zal worden aangepast zodat voor de bepaling van het aantal stalen

voor een bepaalde diersoort (varkens of pluimvee) enkel rekening gehouden wordt met het tonnage van die diersoort (en dus niet langer met de som van beide diersoorten)

7.3 ADR

Eind 2014 meldde de federale overheidsdienst aan BEMEFA dat ADR (internationaal vervoer van gevaarlijke stoffen over de weg) verplicht dient te worden toegepast door de mengvoederindustrie ook al is de sector uitgesloten van de CLP-wetgeving. Additieven en bepaalde voormengsels worden als een gevaarlijk preparaat geclassificeerd en dienen bijgevolg volgens de ADR-wetgeving getransporteerd te worden. Daar deze verandering van interpretatie bij de overheid heel wat gevolgen met zich zal meebrengen, specifiek voor de premix-bedrijven, heeft de sector een overgangperiode aangevraagd.

In de loop van 2015 werd hiervoor een dossier uitgewerkt en overgemaakt aan de overheid. In 2016 heeft de overheid laten weten een beslissing te hebben genomen. Het verdict was echter negatief. De overheid wenst liever een actieplan uit te werken per bedrijf en een bijhorende overgangstermijn toe te kennen. Hiervoor is de overheid gestart met bedrijfsbezoeken. Als sectororganisatie blijven we echter voorstander van een sectorale aanpak.

8 Export

8.1 Bemonsteringsplan export

Bepaalde derde landen leggen extra eisen op wanneer een diervoeder hun land wordt binnen gebracht. Om de exporteurs daarbij een helpende hand te bieden, ontwikkelt BEMEFA jaarlijks een specifiek bemonsteringsplan. Dit bemonsteringsplan export heeft duidelijke voordelen voor de exporteurs op het gebied van analysekosten en op de snelheid waarmee de export kan plaatsvinden.

In 2015 omvatte het bemonsteringsplan export **5 luiken**:

- 1) Uitvoer van diervoeders en toevoegingsmiddelen van dierlijke oorsprong van de Europese Unie naar de Douane-unie
- 2) Veterinair gezondheidscertificaat voor voeder bestemd voor invoer in de republiek Macedonië
- 3) Uitvoer van niet-ingeblikte/droge petfood van dierlijke oorsprong van de Europese Unie naar de Douane-unie
- 4) Uitvoer van diervoeder zonder component van dierlijke oorsprong naar Wit-Rusland en Kazachstan
- 5) Veterinair certificaat voor voeders die producten van dierlijke oorsprong bevatten voor export naar Oekraïne

8.2 Exportactiviteiten

In 2015 participeerde BEMEFA samen met andere federaties in **verschillende werkgroepen** die de dienst Internationale Zaken van het FAVV in het leven riep (Samenwerking, Communicatie en Prioriteiten). In het kader hiervan circuleert er maandelijks een tabel met de stand van zaken van de lopende dossiers 'nieuwe markten' die u ook op onze website onder de rubriek [Dossiers > Kwaliteit > Export](#) kan raadplegen.

Verder vindt er ook **bilateraal overleg** plaats tussen BEMEFA en het FAVV over specifieke exportdossiers in de diervoedersector en over het bemonsteringsplan export. Hierbij wordt de situatie voor export van voeders voor landbouwhuisdieren en gezelschapsdieren naar verschillende landen uit de doeken gedaan en wordt de sector geconsulteerd voor de uitwerking van nieuwe certificaatmodellen of bijsturing van bestaande modellen. Alle certificaatontwerpen en bijhorende instructiebundels worden tevens doorgestuurd naar BEMEFA's Werkgroep Export.

In 2015 werd door BEMEFA de nodige aandacht besteed aan de export van diervoeders naar **China**. Exporteurs werden begeleid in de samenstelling van hun dossier. Zo zullen de dossiers in groep worden overgemaakt door het FAVV aan de Chinese autoriteiten. Zowel voeders voor landbouwhuisdieren als voor gezelschapsdieren maakten deel uit van de scope, met en zonder producten van dierlijke oorsprong. Ook de verschillende landen van de **douane-unie** (Kazachstan,

Wit-Rusland en Rusland) en **Oekraïne** vereisten de nodige opvolging. Export naar **Servië** blijft een pijnpunt omwille van de analyses die hieraan gekoppeld worden. Andere derde landen die aandacht vereisten op het gebied van export waren: **Canada** (petfood), **Chili** (zuivel), **Algerije** (nieuwe modellen), etc. Tevens deed BEMEFA op vraag van het FAVV een nieuw voorstel inzake “Procedure voor aanduiding en bemonstering van een partij goederen i.f.v. microbiologische analyses voor export”.

Over de **afgifte van certificaten**, worden sinds januari 2014 alle certificaten op provinciaal niveau afgeleverd. De [website van het FAVV](#) neemt alle informatie op over standaardcertificaten en landenspecifieke informatie (instructiebundels en modelcertificaten). In 2015 werden een aantal stappen gezet om de afgifte van de beide standaardcertificaten (dierlijk + plantaardig) te laten verlopen via BECERT.



9 Organisaties

9.1 Internationaal

BEMEFA zoekt reeds geruime tijd meer internationale samenwerking. Zoals [eerder](#) al gemeld, ondersteunt BEMEFA het overlegplatform van de diervoederkolom (Ovocom vzw) volop in haar doelstellingen om internationaal erkend te blijven op alle niveaus: QS, GMP+ Internationaal, ISO, EFISC, FamiQS, AIC, ICRT Transport (www.icrt-idtf.com), ISO22.000, GAFTA, enz.

9.1.1 KAT en QS

Ter individuele titel werd een overeenkomst gesloten met het Duitse *Verein für kontrollierte alternative Tierhaltungsformen (KAT)* en *Qualität und Sicherheit (QS)* (zie respectievelijk punt [9.1.4 KAT](#) en punt [9.1.6 QS](#)) gebaseerd op Ovocom vzw, de Belgische standaard op het vlak van diervoederveiligheid. BEMEFA beroept zich op additionele elementen zoals het sectoraal bemonsteringsplan, traceerbaarheid, risico-management, enz om toegevoegde waarde te bieden aan deze internationale uitwisselingen.

9.1.2 SecureFeed

De evolutie in Nederland wordt op de voet gevolgd o.a. omdat er zeer veel import en export is tussen beide landen. Traditioneel proberen België en Nederland zo veel mogelijk samen progressie te maken, maar fundamenteel is de **aanpak verschillend**.



België heeft maximaal ingezet op voedselveiligheid met het besef dat dit thema van cruciaal belang is, zowel voor de mengvoedersector zelf als voor de communicatie met de verschillende stakeholders in de voedselketen. Nederland daarentegen heeft geopteerd voor een verzelfstandiging van de voedselveiligheid. Nevedi (de zusterorganisatie van BEMEFA in Nederland) heeft zich dus doelbewust niet gemoeid in de voedselveiligheidsdiscussies, daar waar **GMP Internationaal** de motor zou moeten zijn van het voedselveiligheidsgebeuren. Maar GMP Internationaal heeft strategisch gekozen voor een internationale koers. Dit heeft o.i. tot gevolg gehad dat nationaal een tandje moest bijgestoken worden.

Een aantal contaminaties en traceerbaarheidsproblemen (aflatoxine enerzijds en paardenvleesproblematiek anderzijds) hebben tot gevolg gehad dat in Nederland een *task force* voor het **voedselvertrouwen** diende opgericht te worden. De Nederlandse diervoedersector werd, onder druk van de zuivelsector, verplicht om aan een aantal bijkomende eisen invulling te geven. Deze bijkomende eisen worden nu gecoördineerd door een **nieuwe structuur** die in januari 2015 boven de doopvont werd gehouden: **SecureFeed**. GMP+ Internationaal aangevuld met SecureFeed en

anderzijds Ovocom-GMP aangevuld met BEMEFA's Sectoraal Bemonsteringsplan geven allebei invulling aan een stevig onderbouwde voedselveiligheidsstrategie. De verschillende aanpak zou geen aanleiding mogen geven tot het opwerpen van barrières tussen beide landen. Toch is er nog werk aan de winkel om de uitwisselbaarheid concreet waar te maken.

9.1.3 NEVEDI



Verschillende gemeenschappelijke bestuursvergaderingen tussen Nevedi en BEMEFA leidden telkens tot de conclusie dat samenwerking een noodzaak is. Voedselveiligheid (helaas geen thema voor Nevedi) en duurzaamheid zijn twee voor de hand liggende onderwerpen die een **nauwe samenwerking** zelfs vereisen. Het is logisch dat de aanpak kan verschillen per lidstaat. Elke lidstaat worstelt immers met zijn specifieke structuren en zijn specifieke context. De vrijheid moet gegeven worden om deze lokale kenmerken te respecteren. Dit mag echter geen aanleiding geven tot het opwerpen van hindernissen die de doorvoer nodeloos zou bemoeilijken en de kosten torenhoog kunnen doen oprijzen!

Er kan verwezen worden naar het dossier "**duurzaamheid**". Sinds 2015 is de aankoop van duurzame soja in Nederland individueel in te vullen, terwijl men in België overtuigd blijft dat een collectieve aanpak veruit te verkiezen valt. Ook hier weer moet de rede zegevieren om de doorvoer tussen de beide landen vlot te laten verlopen. Ook dit dossier vergt de nodige opvolging.

Op vele vlakken wordt er al heel goed samengewerkt tussen Nevedi en BEMEFA. Er worden niet alleen berichten uitgewisseld, maar ook voorbereidingen in Europees verband samen getroffen, hygiëneprotocols (vogelgriep, PED,...) worden met elkaar afgesproken, enz.

9.1.4 GMP+ Internationaal

Met *GMP+ Internationaal* is de **samenwerking complexer**. Hoewel het voor de hand zou liggen om hier het grootste raakvlak voor samenwerking te vinden, loopt de intensieve samenwerking soms wat stroef.

Beide organisaties (Ovocom en GMP+ Internationaal) hebben een belangrijke ervaring opgebouwd. Country Notes, invoerprotocollen, te verwerken nevenstromen en duurzaamheidsstandaarden bemoeilijken het handelsverkeer onnodig. Ook hier moet een werkgroep uitsluitsel geven. Het doel moet zijn om het de ondernemingen zo soepel mogelijk te laten voldoen aan beide systemen zonder bijkomende audits, deelnames aan monitoring, en dergelijke.



9.1.5 KAT



In Duitsland wordt een specifiek kwaliteitssysteem voor eieren gehanteerd, namelijk *Verein für kontrollierte alternative Tierhaltungsformen* of kortweg KAT. Een **uitwisselbaarheidsovereenkomst** bestaat sinds juli 2012 tussen BEMEFA en KAT.

Deze overeenkomst werd in 2015 geëvalueerd, kreeg een zeer positieve beoordeling en werd deze dus ook ongewijzigd aangehouden. In een notendop, komt het erop neer dat Ovocom-FCA gecertificeerde mengvoederfabrikanten, die lid zijn van BEMEFA, op een eenvoudige manier kunnen deelnemen aan het KAT-systeem. Het is de Ovocom-FCA certificatie-instelling die zowel de initiële als de jaarlijkse certificatie-audit (combi-audit) kan uitvoeren. Vereiste is wel dat de auditor een **opleiding** heeft gevolgd bij BEMEFA.

In maart 2015 vond een dergelijke opleiding voor de auditoren plaats. Meer info over de auditfrequentie en welke certificatie-instellingen en auditoren in aanmerking komen voor de audits, alsook meer info over de overeenkomst zelf is beschikbaar op de website van BEMEFA, onder [Dossiers > Kwaliteit > Internationaal](#). Daar kan u eveneens een overzichtelijk stappenplan terug vinden om gebruik te kunnen maken van deze overeenkomst.

9.1.6 Fefac

9.1.6.1 Werkgroepen

BEMEFA zetelt in de Algemene Vergadering en de Raad van Bestuur van de *European Feed Manufacturers' Federation (Fefac)*, de Europese overkoepelende organisatie. Daarnaast is BEMEFA ook in volgende Committee's vertegenwoordigd:



- Feed Safety Management: internationaal overleg over voedselveiligheid, mycotoxine risk management, dioxinemonitoring, database van contaminanten en samenwerking met de overheden
- Animal Nutrition: nieuwe wetgeving gemedicineerde voeders, wetgeving in het algemeen en etikettering
- Sustainability (zie punt [7.1.1.3 Sustainability Committee](#))
- Premix and mineral feed: additieven, gevaarlijke preparaten en dieetvoeders
- Industrial compound feed production: feed markt, contracten, biofuels, eiwitbevoorrading en international handel

Naast de traditionele werkgroepen zal BEMEFA voortaan ook vertegenwoordigd zijn in **3 nieuwe Task Forces** die we hieronder even op een rijtje zetten.

- **Task Force on environmental footprinting**

Deze Task Force zal onder andere de activiteiten ondersteunen van enerzijds de methodologie 'environmental footprinting' en anderzijds de ontwikkeling van de Life Cycle

Analysis (LCA) database. Tevens zorgt zij voor de voorbereidingen rond de ontwikkeling van een 'feedprint institute' dat zal instaan voor het onderhouden van de feed LCA database en de methodologie.

- **Task Force on responsible supply**

De eerste taken die aan deze Task Force werden toebedeeld zijn het opvolgen van de activiteiten van de werkgroep Duurzame Soja, het ontwikkelen van de kerncriteria voor de import van duurzame soja en het toepassen van Fefac's "road map" voor het aanbod van duurzame soja. Daarnaast zal zij eveneens aanbevelingen geven over heel het duurzame Europese aanbod van proteïnen.

- **Task Force on resource efficiency**

Deze Task Force zal eerst en vooral deelnemen aan het publieke overleg door DG ENVI over het duurzaam gebruik van fosfor, deadline is voorzien eind november. Vervolgens zal ze zich buigen over het opzetten van indicatoren voor de efficiëntie van de middelen die de prestatie van de mengvoeders en de Europese voederindustrie aantonen (kwantitatieve en kwalitatieve benadering).

9.1.7 QS

BEMEFA heeft sedert een tiental jaren een **uitstekende samenwerking** met *Qualität und Sicherheit (QS)* opgezet. Beide organisaties vertrouwen elkaar zeer sterk, wat de samenwerking de laatste jaren zeer vlot laat verlopen, zonder al te veel golven.



BEMEFA en Ovocom hebben met QS aan tafel gezeten over het thema voedselveiligheid. Eerste punt op de agenda was **crisiscommunicatie**. QS gebruikt een online platform om alle verzamelde en uitgestuurde gegevens over een bepaald incident overzichtelijk te presenteren en te archiveren. Zo'n platform kan uitgewerkt worden om informatie te delen. Momenteel is een gelijkaardig 'international crisis journal' uitgebouwd als communicatiemiddel tussen de verschillende schemahouders (België, Nederland, UK, Duitsland).

**QS – Ihr Prüfsystem
für Lebensmittel**

BEMEFA lichtte vervolgens haar aanpak toe o.a. over de **gevarenanalyse** en de ontwikkeling van de bemonsteringsplannen. QS was onder de indruk van de systematiek en de wetenschappelijke onderbouwing die we in België aan de dag leggen. Als eerste stap zal de gevarenanalyse van beide partijen naast elkaar worden gelegd.

9.2 Nationaal

9.2.1 KVBM & Maaldersvereniging

BEMEFA verzorgde ook in 2015 het deeltijds **secretariaat** van de Koninklijke Vereniging der Belgische Maalders (KVBM). Hieronder wordt verstaan de vertegenwoordiging van KVBM in de Europese federatie *European Flour Millers* (EFM) en in de Federatie Voedingsindustrie (FEVIA), de uitwerking van het sectoraal bemonsteringsplan voor de maalderijen, de uitwerking van een typecontract voor de aankoop van Belgische baktarwe, de opvolging van de wetgeving, de communicatie en het organiseren van opleidingen.



Tevens werd de eerste aanzet gegeven voor een update van de autocontrolegrids voor de maalderijen en lag KVBM aan de basis van de oprichting van het Instituut Brood & Gezondheid.

Daarnaast neemt BEMEFA ook de activiteiten van de Maaldersvereniging waar en daar werd de aanzet gegeven voor een eerste breder overleg tussen de 3 maalderijfederaties.

9.2.2 BEPEFA



Sinds januari 2015 heeft BEMEFA het secretariaat van BEPEFA op zich genomen. BEPEFA is de vereniging van de Belgische petfoodfabrikanten die op vandaag 8 leden telt. Dit betekent dat BEMEFA sindsdien zowel de droge voeding voor gezelschapdieren als de natte voeding zal vertegenwoordigen. Dit zowel op nationaal vlak (FAVV, FOD,...) en op Europees vlak (Fediaf, Europese federatie voor Petfood).

9.2.3 VEPEK

In de loop van 2015 was VEPEK genoodzaakt om de samenwerking met een professionele secretaris stop te zetten. De reden hiervoor was de beslissing van 2 leden van VEPEK om zich terug te trekken uit de organisatie en aldus een verdere professionele werking onmogelijk maakte. VEPEK blijft echter bestaan uit organisaties die de producenten, slachthuizen, broeierijen en mengvoedersector vertegenwoordigen en op regelmatige tijdstippen werd vergaderd rond onderwerpen die relevant zijn voor de pluimveekolom. Thema's die behartigd werden zijn de **wetgeving rond salmonella** (impact van een ongunstige ingangscontrole op logistiek slachten; "eens positief, altijd positief"), de **besparingsoefening van het FAVV** en de mogelijke gevolgen voor de pluimveevesector, Identificatie & registratie (I&R) van pluimvee, **Aviaire influenza**, etc..

9.2.4 Ketenoverleg agrovoeding

In 2012 werd het ketenoverleg van de voedselketen opgestart. Sindsdien ontplooidde het geleidelijk aan meer initiatieven die in verschillende werkgroepen worden gecoördineerd. Zo bestaan er **5 werkgroepen** binnen het ketenoverleg van het agrovoedingssysteem dat volgende leden kent:

- Primaire sector: het Algemeen Boerensyndicaat (ABS), Boerenbond en de Waalse Landbouwfederatie (FWA)
- Toelevering: BEMEFA
- Grootdistributie: de Belgische Federatie van de Distributie (Comeos)
- Verwerkende sector: de Federatie Voedingsindustrie (FEVIA)
- De Unie voor Zelfstandige Ondernemers (UNIZO)

9.2.4.1 Werkgroep varkens

Het afgelopen jaar boog het Ketenoverleg zich voornamelijk over de crisis in o.a. de varkenssector.

Binnen het Ketenoverleg werd er koortsachtig naar oplossingen gezocht. Zowel voor de melkvee- als voor de varkenssector werd er diep nagedacht naar een **oprichting van een fonds** (gespijsd door een “consumententaks”) om de nood op korte termijn te lenigen. De oplossing op lange termijn, heeft helaas qua prioriteit moeten inboeten op de korte termijn initiatieven.



In september 2015 organiseerde de Europese koepelorganisatie Copa-Cogeca een **boerenbetoging in Brussel**. De mengvoedersector is solidair met haar klanten veehouders. Het beste middel om onze **collectieve solidariteit** met onze klant veehouder te betuigen leek ons een **sticker** te zijn. Daarom heeft BEMEFA een sticker laten ontwikkelen die zowel op de vrachtwagens van onze leden veevoederfabrikanten, als van de slachthuizen geplakt kan worden. Deze stickers zijn op vandaag nog op vele vrachtwagens te vinden.

BEMEFA is eveneens aangesproken geweest om het fonds dat zeugenhouders een tijdelijke premie zou uitkeren te prefinancieren. De Raad van Bestuur van BEMEFA heeft daar positief op ingespeeld.

BEMEFA blijft wel onderstrepen dat een lange termijn strategie moet uitgestippeld worden die structurele maatregelen inbouwt. BEMEFA pleit onder andere voor het uitwerken van een set van objectieve financiële parameters die kunnen gehanteerd worden door alle stakeholders stroomop- en afwaarts van de veehouderij.

9.2.4.2 Werkgroep Gedragscode

De werkgroep Gedragscode heeft een **gedragscode** opgemaakt die een aantal recente wijzigingen heeft ondergaan. Deze gedragscode kan u op onze website raadplegen onder de rubriek [Dossiers > Maatschappij > Ketenoverleg > Gedragscode](#). De code is eveneens ingebed in een **Europese gedragscode**.

Nieuw is dat een klachtencommissie verschillende klachten heeft behandeld, zo'n 17 in 2014. Het ketenoverleg heeft gekozen voor een vrijwillige benadering, in tegenstelling tot andere landen waar een arbiter is aangesteld.

9.2.4.3 Werkgroep Meerprijs

Het ontstaan van deze werkgroep ligt voornamelijk in de **rundvleesveesector**. De bedoeling is via het principe van een generiek lastenboek de lat gelijk te leggen voor alle kwaliteitssystemen. Elke eis die er bovenop wordt gelegd, moet steeds gecertificeerd kunnen worden binnen het kwaliteitssysteem. Daarnaast moet deze bijkomende eis ook kunnen leiden tot een meerprijs (voornamelijk voor de primaire producent).

In 2014 werd eveneens gerealiseerd dat het bemonsteringsplan op het niveau van de primaire producent wordt gefinancierd door de grote drie van de distributeurs. Er worden verwoede pogingen ondernomen om de *free riders* onder de grootdistributie nu ook te motiveren om mee te stappen.

9.2.4.4 Werkgroep Duurzaamheid



Binnen het ketenoverleg werkte de Vlaamse Werkgroep Duurzaamheid gedurende de periode juni 2013 – mei 2015 aan een verduurzaming van heel de agrovoedingsketen via het **project transformatie**. Het project werd gesubsidieerd door het Agentschap ondernemen in het kader van ViA-nieuw industrieel beleid. Samen met het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO) werd een actieplan uitgewerkt dat de nodige acties bevat om op korte en middenlange termijn binnen de keten progressie te maken op vlak van duurzaamheid.

Binnen het project had men een financiering voorzien voor vier duurzame praktijkprojecten, of **action labs** genoemd. De nadruk van deze action labs ligt op ketenoverspannend, verduurzaming van meerdere schakels in de keten en het transformatieconcept. Eén action lab werd geleid door een mengvoederfabrikant en onderzocht het mogelijk gebruik van Vlaamse soja in varkensvoeder en het effect ervan op de varkens en het varkensvlees.

Naast de bedrijven uit de keten dienen ook de consumenten hun steentje bij te dragen aan deze verduurzaming. **Communicatie en informatie** delen, spelen hierin een grote rol. De consument dient namelijk actief betrokken te worden zodat er respect gecreëerd wordt voor de agrovoedingsketen en de producten die door hen geproduceerd worden. Een gespecialiseerd communicatiebureau werd

ingeschakeld om te onderzoeken welke doelgroep het best benaderd wordt en op welke manier dit dient te gebeuren.

Met het transformatieproject 2013 – 2015 werd de basis gelegd voor de verduurzaming van de agro-voedingsketen. Een transformatie verwezenlijken, vergt echter meer dan 2 jaar tijd. Daarom werd er beslist om een vervolgtraject op te zetten. In het vervolgtraject zal de komende 2 jaar de focus gelegd worden op de praktijk. De resultaten van het transformatieproject 2013 – 2015 worden met andere woorden omgezet in actie, o.a. door experimenteerruimte voor bedrijven te creëren. Daarom lanceerde de agrovoedingsketen een nieuwe 'action labs'-oproep in 2016.

Ook de Waalse werkgroep Duurzaamheid, bestaande uit BEMEFA, Comeos, Fevia-Wallonië, FWA en Wagralim, werkt aan de verduurzaming van de agro-voedingsketen. Het project draagt de naam 'D'Avenir'. Net zoals in Vlaanderen wenst men via het project de industrie te ondersteunen bij de verduurzaming. Ook hier werd er dus geld vrij gemaakt voor praktijkprojecten. Daarnaast werden er verschillende netwerkmomenten georganiseerd waarop bedrijven uit de verschillende schakels elkaar konden treffen en samen konden brainstormen over toekomstige praktijkprojecten.

9.2.4.5 Werkgroep Kwaliteit runderen

Voor de vleesveesector werden alle bestaande kwaliteitslastenboeken naast elkaar gelegd en werd de grootste gemene deler daaruit gehaald. Dit leidde tot een **generiek lastenboek rundvlees**. Het principe is dat elke schakel instaat voor de controles die gemeenschappelijk worden afgesproken. Lees hierover meer onder onder punt [5.1 Generiek lastenboek Rundvlees](#).

9.2.4.6 Werkgroep Kwaliteit varkens

Binnen het ketenoverleg werd ook een sub-werkgroep varkens opgericht. Deze werkgroep buigt zich over volgende **thema's**: varkensvleesprijsindex, generiek lastenboek varkens, onderzoek naar een definieerbaar Belgisch marktniveau en ten slotte een financieringsbasis voor de antibioticaregistratie over alle diersoorten heen. De Werkgroep Kwaliteit varkens gaat dus vrij analoog werk verrichten als de werkgroep Kwaliteit runderen, maar dan uiteraard voor de varkens.

9.2.5 SALV

De Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij (SALV) is een entiteit van de [organisatiestructuur](#) van de Vlaamse Overheid. Ze is een **adviserend orgaan** voor de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement. De adviezen die worden geformuleerd hebben betrekking tot nieuwe reglementering over landbouw en visserij in de brede zin van het woord. De adviezen worden samengesteld tijdens werkgroepvergaderingen van de belanghebbenden van de sector die zetelen in de SALV. Tot 1 december 2015 werd de adviesraad voorgezeten door de voorzitter van Boerenbond, de heer Piet Vanthemsche. Aangezien hij Boerenbond heeft verlaten, diende een andere persoon verkozen te worden als voorzitter. Er werd binnen SALV geopteerd om de huidige ondervoorzitter,



Hendrik Van Damme van het Algemeen BoerenSyndicaat (ABS), aan te duiden als opvolger. Chris Coenegrachts van Boerenbond werd naar voor geschoven als nieuwe ondervoorzitter. Raadpleeg de [website van SALV](#) voor meer info over de werking van de adviesraad.

Een advies waarover de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij zich in 2015 moest buigen was de **beleidsnota 'Landbouw, Visserij en plattelandsbeleid 2014-2019'** van minister Joke Schauvliege. Deze nota werd in 2014 opgesteld door de minister en begin 2015 voorgesteld aan SALV. Hierin wordt de visie van haar kabinet voor de komende 5 jaar toegelicht, waaruit blijkt dat de minister veel belang hecht aan **duurzaamheid** en aan **ketenwerking**. Twee zaken waar ook BEMEFA veel initiatieven over heeft lopen. Om haar visie te bereiken, stelde de minister verschillende doelstellingen op waar ze de komende 5 jaar aan wil werken. Onderwerpen die hierin aan bod komen zijn o.a. duurzame bedrijfsvoering, de agrovoedingsketen op de kaart zetten in het buitenland, maar bovendien ook versterken in Vlaanderen zelf, innovatie en onderzoek, de overheid als partner van de keten en ondersteuning. Ook minister-president Geert Bourgeois heeft de SALV gevraagd een advies uit te schrijven over de transversale beleidsnota: visie 2050. In de nota wordt een aanpak voorgesteld om als samenleving en overheid in te zetten op cruciale prioriteiten op lange termijn. Door in te zetten op deze prioriteiten wil men in 2050 een sterk, sociaal, open, veerkrachtig en internationaal Vlaanderen realiseren dat welvaart en welzijn creëert op een slimme, innovatieve en duurzame manier waarin iedereen meetelt. Sommige van deze cruciale prioriteiten, namelijk de ontwikkeling van een duurzame voedselketen, kennisontwikkeling en de ontwikkeling van een koolstofarme samenleving, hebben betrekking op de agro-voedingsketen. Een ander groot dossier dat behandeld werd in 2015 was MAP5. BEMEFA werkte samen met het SALV-secretariaat, ABS, Boerenbond, de Bodemkundige dienst België en Bioforum aan het advies. Het advies was zeer omvangrijk. Toch werd er een consensus behaald met de gehele SALV-groep. Dit duidt op een mooie samenwerking van de agro-voedingsketen en de gemeenschappelijke belangen van de sector. De SALV werd sinds de toekenning van een Vlaams minister aan de bevoegdheid dierenwelzijn eveneens uitgenodigd om advies te verlenen over wetswijzigingen die betrekking hebben op betreffend onderwerp.

9.2.6 VCM

Het Vlaams Coördinatiecentrum voor Mestverwerking (VCM) is het centraal aanspreekpunt voor **mestverwerking** in Vlaanderen. Bij hen kan je terecht voor informatie, advies en/of begeleiding. Zij vormen eveneens de schakel tussen de overheid en het bedrijfsleven. Hiervoor organiseren zij thematisch overleg waarin onderwerpen zoals ruimtelijke ordening, het mestdecreet, enz. besproken worden. Verder helpt VCM ook met het opstarten van projectwerking rond nutriëntenvalorisatie en delen zij deze kennis met hun leden.



VCM werd opgericht in 1996, op initiatief van de provincie West-Vlaanderen. BEMEFA heeft vanaf het begin haar medewerking verleend. Sinds mei 2015 neemt BEMEFA het voorzitterschap waar van VCM en dit tot 2017.

9.2.7 VILT



BEMEFA is medeoprichter van VILT vzw en financiert de activiteiten van het Vlaams infocentrum mee. Daarnaast zetelt BEMEFA ook in de Raad van Bestuur, waar regelmatig een overzicht wordt gegeven van de lopende activiteiten ([Veldverkenners](#), [VILT TeeVee](#), enz.) en de resultaten die hiermee geboekt worden.

10 Opleidingen

10.1 Stofexplosie

BEMEFA heeft de **GEX-tool** ontwikkeld die u toelaat het extern risico van uw bedrijf ten gevolge van stofexplosie en brand te berekenen. Deze tool werd erkend door het Departement Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE) en werd reeds in meerdere concrete *cases* succesvol toegepast in het kader van een milieuvergunningaanvraag. De fabrikant krijgt hierdoor de kans om zelf de berekening uit te voeren en hoeft daardoor geen beroep te doen op een consultant. Lees hierover meer onder punt [7.2.1 Stofexplosie](#).

Bij de berekening helpt BEMEFA de fabrikant graag verder. Als eerste stap organiseert BEMEFA een **opleiding** waarbij de achterliggende theorie van het GEX-programma wordt uitgelegd en waarbij een inleiding wordt gegeven tot het gebruik van de tool zelf. Vervolgens kan de fabrikant ermee aan de slag.

Wanneer de fabrikant een stap verder staat met het invullen van de tool, organiseert BEMEFA een eerste **begeleidingssessie**. BEMEFA-leden krijgen dan niet alleen advies, maar kunnen op dat ogenblik ook al hun vragen stellen. Hierna kan de studie volledig worden afgerond om ten slotte een laatste keer voorgelegd te worden in een tweede begeleidingssessie. Al deze sessies worden gratis aangeboden door BEMEFA vanaf de aankoop van de GEX-tool. BEMEFA mocht het voorbije jaar meerdere van deze sessies organiseren.

10.2 Arbeidsveiligheid

BEMEFA heeft in haar opleidingspakket van 2015 ook een cursus over **arbeidsveiligheid (sensibilisatie) voor arbeiders** opgenomen. Dit gebeurt in samenwerking met Provikmo/Vekmo en kan indien gewenst op het bedrijf van het BEMEFA-lid zelf doorgaan.

Tijdens deze opleiding komen naast de gevaren van silo's ook het werken met derden aan bod, met specifieke nadruk op stofexplosiegevaar en brandgevaar. In het eerste deel van de opleiding worden aan de hand van concrete voorbeelden (filmpjes en foto's) de gevaren en de mogelijke gevolgen ervan binnen de mengvoedersector geïllustreerd. Vervolgens wordt in het kort de theorie achter het ontstaan van stofexplosie geschetst en ten slotte worden mogelijke voorzorgsmaatregelen overlopen. Alles wordt zo praktijk mogelijk aan de man gebracht. Indien de opleiding op bedrijfsniveau georganiseerd wordt, gaat de lesgever na afloop van het theoretische gedeelte samen met de deelnemers de fabriek in om de **theorie toe te passen op het bedrijf**.

Naast de opleiding beschikt BEMEFA ook nog steeds over het **handboek arbeidsveiligheid** dat in 2009 werd uitgebracht voor de mengvoedersector (zie ook [6.2 Arbeidsveiligheid](#)). Lees hierover meer op de website van BEMEFA, onder de rubriek [Publicaties](#).

10.3 Productie mengvoeders

In september 2015 organiseerde BEMEFA in samenwerking met IPV een opleiding over de productie van mengvoeders. Deze opleiding richtte zich tot werknemers in een mengvoederbedrijf, operatoren, technisch-commerciele medewerkers en technici. De focus van de opleiding lag (1) op het productieproces van mengvoeders (van grondstof tot eindproduct) en (2) op de voedsel(voeder)-veiligheidsgevaaren inherent aan grondstoffen en proces.

10.4 Opleiding kilometerheffing

Sinds 1 april 2016 dient de kilometerheffing betaald te worden in België. Deze heffing is van toepassing op alle voertuigen en voertuigcombinaties met een maximale toegelaten massa van meer dan 3,5 ton.

In de drie gewesten werd in 2015 alle wetgeving betreffende de kilometerheffing door de regionale parlementen formeel goedgekeurd. De invoering van de heffing werd daarmee volledig afgerond. Vanaf het laatste semester van 2015 konden voertuigen geregistreerd worden bij Satellic en konden de nodige on board units (OBU's) eveneens worden aangevraagd. Meer details leest u op www.viapass.be.

BEMEFA organiseerde in 2015 in samenwerking met Transport en Logistiek Vlaanderen een opleiding voor haar leden, specifiek over dit thema.

11 Wetenschappelijk Onderzoek

11.1 Project insecten

De Thomas More Hogeschool, de KULeuven en Universiteit Gent hebben een financiering behaald voor een **TETRA-project** bij het Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT). Het project voert onderzoek uit naar het gebruik van de **zwarte soldatenvlieg** als eiwitbron in pluimveevoeder. Het gebruik van de zwarte soldatenvlieg in voeder kan een mogelijke aanvulling vormen op de bestaande eiwitbronnen waardoor de afhankelijkheid van geïmporteerde eiwitten kan reduceren. Bovendien kunnen insecten gekweekt worden op een voedingsbodem van organische reststromen, waardoor deze laatste hoogwaardig verwerkt kunnen worden. Insecten zouden ook over een goed aminozuurprofiel beschikken.



BEMEFA is een actief lid van de actorengroep en er wordt van de beroepsfederatie verwacht dat ze advies geeft over de proefopzet en informatie levert over de wetgeving omtrent het gebruik van insecten in diervoeder.

11.2 Project soja

Het sojaproject van het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO) tracht de teeltwijze op punt te stellen van enkele vroegrijpe **sojavariëteiten die in Vlaanderen geteeld worden**. BEMEFA ondersteunt dit project in het kader van het [Actieplan Alternatieve Eiwitbronnen](#).

In 2012 en 2013 werden oriënterende teelttechnische proeven met enkele vroege tot zeer vroege sojarassen uitgevoerd op 3 verschillende locaties in Vlaanderen. Op basis van deze proeven blijkt er potentieel in deze teelt te bestaan, maar er zijn ook nog heel wat knelpunten die moeten onderzocht worden alvorens deze teelt op het terrein toegepast kan worden. Via een IWT-LA project van 4 jaar worden deze knelpunten onderzocht. Zo onderzoeken zij welke sojarassen in België geteeld kunnen worden en wat de bijhorende optimale teelttechnieken zijn. Naast het inzaaien van verschillende rassen, onderzoeken zij ook welke herbiciden het meest efficiënt zijn in België, welke inoculatieproducten en welke dosis ervan gebruikt moeten worden voor een goed werkende inoculatie. Welke rassen weerstand kunnen bieden tegen de koude en wat de olie- en eiwitinhoud is van de verschillende rassen.

BEMEFA maakt samen met onder andere Agrifirm, Alpro, AVEVE, Boerenbond en Colruyt deel uit van de gebruikerscommissie. Hierdoor worden alle resultaten tot onze beschikking gesteld en kunnen wij het onderzoek mee sturen.



11.3 ILVO – Gebruikersgroep ideaal slachtgewicht



Het IWT-project 'Bepaling van het bedrijfseconomisch optimale slachtgewicht van vleesvarkens' wordt getrokken door het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO). Hierbinnen zou men een optimalisatiemodel ontwikkelen dat voor een gemiddeld Belgisch varken het economisch optimale slachtgewicht berekent, rekening houdend met de marktomstandigheden.

Bovendien wenst men ook aan de individuele varkenshouder een op maat gemaakt adviesinstrument te bieden ter **berekening van het economisch optimaal slachtgewicht** volgens de markt- en bedrijfsspecifieke omstandigheden.

Om deze doelstelling te behalen is technische kennis nodig over de evolutie van de groei, voederopname, sterfte en lichaamssamenstelling van varkens gedurende de afmestperiode. In het bijzonder over het traject tussen 100 en 130 kg is deze informatie nog niet gekend. Deze technische informatie zal verschillen tussen beren, baren, gelten en improvac. Om tot de uiteindelijke doelstelling te komen, moeten volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Hoe evolueert de groei, voederconversie en sterfte van baren, gelten, beren en beren gevaccineerd tegen berengeur tussen 100 en 130 kg?
- Hoe evolueert de lichaamssamenstelling tussen 100 en 130 kg?
- Hoe evolueert de intrinsieke kwaliteit van het vlees tussen 100 en 130 kg?
- Hoe wordt het afleveren onder of boven een bepaald slachtgewicht beloond/gestraft?
- Hoe kunnen de technische curven aangepast worden volgens de bedrijfsspecifieke situatie?
- Hoe wijzigt het optimale slachtgewicht bij variërende voeder-, biggen- en varkensprijzen?
- Welke mate van flexibiliteit is vereist voor een bedrijf om het slachtgewicht te kunnen laten variëren?

De optimalisatie van het slachtgewicht kan een belangrijke bijdrage leveren aan de rendabiliteit van varkensbedrijven die al geruime tijd onder druk staat. De kleine economische marges binnen de varkenshouderij brengen met zich mee dat zelfs kleine wijzigingen in onderliggende technische prestaties al een substantieel effect kunnen hebben op het uiteindelijke economische bedrijfsresultaat.

11.4 Project retentie

BEMEFA heeft een driesporenplan uitgewerkt met Boerenbond, ABS en de Mestbank om de mestproblematiek bij de varkens aan te pakken. Eén van de sporen is het bepalen van de N- en P-retentie in het varken. ILVO had de groep in 2013 aangeraden om mee te stappen in het project 'Bepaling van het bedrijfseconomisch optimale slachtgewicht van vleesvarkens' (zie [11.3 ILVO – Gebruikersgroep ideaal slachtgewicht](#)), aangezien hierin de retentie van 120 varkens wordt bepaald. In de projectbeschrijving stond echter niet vermeld dat de dieren een zeer rijk voeder zouden krijgen en dat de maximale retentiewaarden bepaald zouden worden. De waarden die het project bepaalt, zijn dus niet de gangbare cijfers die tot een gemiddeld varken behoren. De Mestbank ging dan ook niet akkoord om deze retentiewaarden in het beleidskader te gebruiken. Bijgevolg hebben de partijen samen beslist om 72 andere varkens uit het project te slachten die wel gevoederd worden met een **courant praktijkvoeder**. De N- en P-retentie van 6 gelten, 6 beren, 6 baren en 6 improvac worden telkens bepaald bij een slachtgewicht van 105 kg, 115 kg en 130 kg. Deze extra proef werd in de loop van 2015 opgestart en de resultaten worden in de helft van 2016 verwacht.

11.5 Project Residuen

BEMEFA maakt deel uit van de gebruikersgroep van het project CROSSCONTAM van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu (FOD Volksgezondheid). Doel hiervan is het effect van lage niveaus aan antibiotica (residuen) binnen de ontwikkeling van **resistentie** te onderzoeken. De resultaten worden onderzocht vanuit het perspectief van lage niveaus ten gevolge van versleping na de productie of gebruik van gemedicineerde voeders, maar de conclusies kunnen doorgetrokken worden naar de aanwezigheid van lage antibioticagehalten na medicineren op niveau van de veehouderij, via water of via voeder (post-mixing). Er wordt ook getracht om de **impact van die versleping** op vlak van resistentieontwikkeling te achterhalen.

Wat nu reeds zeker is, is dat het invoeren sinds 01/01/2014 van technieken zoals **eindmengers** en **fijndoseersystemen** in mengvoederfabrieken een belangrijke **positieve rol** heeft gespeeld in het terugdringen van het aantal loten dat mogelijks sporen van antibiotica bevat. Die antibiotica zouden kunnen leiden tot de ontwikkeling van AMR (= AntiMicrobiële Resistentie). Rest nog de versleping bij transport en de versleping op niveau van de veehouder (bijvoorbeeld bij de opslag van gemedicineerd voeder, resten in voederlijnen,...). Inzake versleping tijdens transport werd bij de blootstelling uitgegaan van een significante versleping, afkomstig van het gebruik van vrachtwagens met lossystemen die in België minder courant zijn (schroef en ketting). BEMEFA bracht verduidelijking om aan te tonen hoe het lossen van voeder gebeurt in België en over het type van reiniging dat in de FCA wordt toegepast na transport van gemedicineerde voeders. BEMEFA adviseerde ook om niet enkel rekening te houden met het aantal loten met residuen (aan- of afwezig), maar om ook in te bouwen wat het niveau van die residuen zijn. Niet elk niveau zal leiden tot resistentie, dat is dus een kritisch element in het blootstellings- en risicobeoordelingsmodel. Het project werd verlengd voor een periode van 10 maanden.

Ook op niveau van Belpork/Certus was er een ontwikkeling rond residuen van actieve substanties in varkensarkassen en -vlees. Talrijke pistes kunnen naar voor geschoven worden als potentiële oorzaken, waaronder een gebrekkig management op niveau van de varkenshouderij. Vanuit de slachthuizen kwam duidelijk naar voor dat ze nood hebben aan een **uitgangscontrole** op niveau van de varkenshouder en aan een ingangscontrole op hun niveau, zodanig dat de leverancier van het varken “alerter” omgaat met medicatie en wachttijden. Testen – te ontwikkelen in samenspraak met ILVO – op gebied van speeksel, urine of bloed dienen op punt gesteld te worden. Deze testen kunnen uitgevoerd worden op levende varkens en een indicatie geven van eventuele problemen na slacht.

11.6 Groupmedipig

In het kader van het CROSSCONTAM project bleek dat er heel wat lacunes zijn inzake de kennis van de versleping op niveau van de veehouderij (gemedicineerd voeder maar ook andere toedieningsvormen) en dat ook de homogeniteit en stabiliteit van water en/of voeder waaraan antibiotica wordt toegevoegd verder onderzoek vereist (van moment van productie tot moment dat dier het inneemt). Om die reden werkten BEMEFA en verschillende partners van de UGent einde 2015 een FOD onderzoeksproject “GROUPMEDIPIG” uit. Dit project passeerde een eerste horde van de projectaanvraag en eind februari werd het project finaal ingediend (full proposal). Het is nu wachten op een finale beslissing in de eerste helft van 2016.

12 Techniek & innovatie



Erik Hoeven is BEMEFA's beleidsmedewerker voor techniek en wetenschap. Erik staat achter verschillende dossiers, waaronder gemedicineerde voeders (elektronisch voorschrift, fijndoseersysteem), export, diergezondheid, het Salmonellafonds en wetgeving. Regelmatig vertegenwoordigt hij BEMEFA bij VLAM, Vepek, Belplume, VNA, het FAVV en zorgt ook nog voor Eufetec en KVBM.

12.1 Fijndoseersysteem(FDS)

Als 1 van de 2 beheersmaatregelen/technieken in het kader van het [Convenant gemedicineerde voeders](#) om versleping na de productie van gemedicineerde voeders (in eerste instantie met antibiotica) te minimaliseren, kan het fijndoseersysteem beschouwd worden als hét “end-of-line”-systeem. Er is immers ook **geen versleping meer** te wijten aan transport van gemedicineerde voeders.

Het systeem is voorbij de ontwikkelingsfase en de toestellen (**3^{de} generatie**) werden ontwikkeld in samenwerking met de firma Bascules Robbe (er is tevens een oplossing op het gebied van hardware en software). Specifieke uitdagingen blijven bestaan, zoals voor de homogene inmengbaarheid van bepaalde premixen.



In mei 2015 evalueerde BEMEFA's Werkgroep Fijndoseersysteem de ervaringen van het voorbije jaar. Hierbij werd het accent gelegd op de moeilijk in te mengen, de meest courante draagstoffen, de periodieke analyses op de terugvinding van actieve substanties, loscurves en nakende homogeniteitstesten (de 3 jaar zijn om). Over het algemeen is er **grote tevredenheid** bij de gebruikers van het FDS. De leden van de werkgroep vragen om de werkgroep (minstens) jaarlijks te laten samenkomen.

In het kader van een ontwerp van Europese Verordening inzake gemedicineerde voeders (die op termijn de Europese Richtlijn 90/167 zal vervangen), wordt ook het fijndoseersysteem opgenomen en de specificaties ervan worden vastgelegd. Het systeem kreeg (door ghebrek aan kennis) aardig wat tegenkanting van andere lidstaten, maar – gevoed met info vanuit BEMEFA – gaf het FAVV in oktober 2015 een presentatie over het fijndoseersysteem aan de Europese Commissie en nationale experts. De Commissie toonde veel interesse voor het systeem en het fijndoseersysteem zal hier dan ook vermoedelijk een plaats krijgen in de toekomstige Verordening.

12.2 Elektronisch voorschrift

In 2014 kreeg BEMEFA van de bevoegde ministers de officiële **erkenning als dienstverlener** voor het aanbieden van de dienst voor het elektronisch voorschrijven van gemedicineerde voeders. Deze erkenning wordt geregeld via het Koninklijk Besluit gemedicineerde voeders van 21 december 2006 en had betrekking op het elektronisch voorschrijven via mobiele apparaten (PDA's).



Teneinde het draagvlak voor het elektronisch voorschrift te vergroten, heeft BEMEFA in samenwerking met AMS (Advanced Management Software) de applicatie in de loop van 2015 uitgebreid naar tablets en smartphones met verschillende besturingssystemen. Begin 2015 werden er ook drie demo's georganiseerd door BEMEFA: **(1)** voor de overheid (FOD Volksgezondheid, FAVV en FAGG), **(2)** voor fabrikanten van gemedicineerde voeders en **(3)** voor dierenartsen.

In februari 2016 werd BEMEFA door de minister van Landbouw, Willy Borsus en de minister van Volksgezondheid, Maggie De Block, gemachtigd als **dienstverlener voor het voorschrijven van gemedicineerde voeders onder elektronische vorm, specifiek voor smartphone/tablet**. Hiermee bestendigt BEMEFA een nieuwe dimensie voor het elektronisch voorschrift en een gepaste oplossing voor zowel dierenartsen als mengvoederfabrikanten om elektronische voorschriften via smartphone en/of tablet aan te maken en te verwerken. In het kader van het BEMEFA stappenplan voor de rationalisatie van het AB-gebruik, zal het elektronisch voorschrijven van AB-MF vereist zijn vanaf 1/10/2016.

Een belangrijks stap voorwaarts, is dat de data uit de voorschriften ook exporteerbaar zijn naar Excel en dat deze ook nuttig kunnen zijn in het kader van datacollectiesystemen. Bovendien moet hiermee niet meer zwaar geïnvesteerd worden in PDA's (einde van de PDA applicatie vanaf 1/6/2016).

Lees hierover meer op de website van BEMEFA, onder de rubriek [Dossiers > Techniek > Elektronisch Voorschrift](#).

12.3 Gemedicineerde voeders

12.3.1 Convenant zink

Sinds september 2013 zijn de tijdelijke gebruikstoelatingen van 4 gemedicineerde voormengsels op basis van zinkoxide (ZnO) een feit en kan er, na voorschrift van een dierenarts, gemedicineerd voeder met ZnO (2000 / 2500 ppm Zn) worden geproduceerd binnen de **spenenproblematiek bij biggen**. Sinds einde 2015 beschikt één van deze premixen over een Europese registratie en deze registratie zal op termijn de bovenhand halen op de tijdelijke registraties. In het kader van het [Convenant Gemedicineerde voeders](#) kunnen deze gemedicineerde voeders nog steeds op de hoofdmenger geproduceerd worden (beheersmaatregelen in acht nemend).

Parallel met deze verhoogde zinkgehalten ging BEMEFA, omwille van milieuoverwegingen, een convenant aan samen met de Ministers van Volksgezondheid en van Landbouw. Doel hiervan is om het zinkgehalte in varkensvoerders in de afmestfase (> 23 kg) vrijwillig te verlagen van maximum 150 ppm naar maximum 110 ppm. Meer dan 80 fabrikanten uit België en Nederland die dit type varkensvoeder produceren, ondertekenden het convenant. Al deze bedrijven nemen ook deel aan een specifiek bemonsteringsplan (zie [4.1.2 Meerdere \(specifieke\) bemonsteringsplannen](#)).

Eind oktober 2014 evalueerden BEMEFA en de FOD Volksgezondheid het Convenant Zink zeer positief. De goede opvolging blijkt zowel uit de resultaten van BEMEFA's sectoraal bemonsteringsplan (95% van de geanalyseerde stalen in 2014 tonen een conform resultaat (mits aftrek van de analytische meetfout)), als uit de resultaten van het Federaal Voedselagentschap (100% conform). BEMEFA kreeg een pluim voor de **goede opvolging** van het convenant en voor de acties die de beroepsvereniging ondernam ter sensibilisering van zowel binnenlandse als in het buitenland gevestigde fabrikanten (die vleesvarkensvoerders afzetten op de Belgische markt).

Opnieuw evalueerden BEMEFA en de FOD Volksgezondheid het Convenant Zink als zeer positief voor 2015. Tijdens de evaluatievergadering kwam eerst een heel omstandige uitleg over de **Europese registratie van ZnO als gemedicineerd voormengsel**. Huvepharma heeft de Europese registratie na een lange lijdensweg binnen.. Dit impliceert wel dat de tijdelijke registraties van de markt verdwijnen! Er wordt wel verwacht dat de fervente tegenstanders mogelijks nog een aanval kunnen opzetten tegen de molecule.

Het **convenant heeft alle doelstellingen bereikt** die werden vooropgesteld:

- Minder uitstoot van Zn in het milieu door het Zn-gehalte in de vleesvarkensvoerders af te toppen op 110 ppm
- Het gebruik van ZnO heeft het gebruik van Colisitine-sulfaat fors doen dalen (tot ongeveer één derde van het gebruik in 2011)
- De analyseresultaten van de monsters genomen door BEMEFA en door het FAVV liggen in dezelfde lijn. Gemiddeld komt het Zn-gehalte in de vleesvarkensvoerders op 94 ppm!

De Europese Wetenschappelijke Voedselautoriteit EFSA heeft een rapport gepubliceerd waarin gepleit wordt voor een norm in vleesvarkensvoerders van 100 ppm.

De FOD blijft dus ook pleiten voor een **verlaging van de norm tot 100 ppm**, maar BEMEFA blijft weigerachtig. Ten eerste werd het oorspronkelijke doel om minder Zn in het milieu uit te stoten zeer ruim gehaald. Ten tweede dient opgemerkt te worden dat een bovennorm impliceert dat die norm niet mag worden overschreden (geen meetfout naar boven toe, wel naar beneden toe)! Dus zou een nutritionist moeten formuleren op 110 ppm – 20 ppm = 90 ppm...

12.3.2 Enquête



Sinds het productiejaar 2009 verzamelt BEMEFA gedetailleerde **gegevens over de productie van gemedicineerde voeders (MF)**, en het **gebruik van gemedicineerde voormengsels en actieve substanties**. In 2015 werden de cijfers van 2014 verzameld en verwerkt. Begin 2016 lanceerde BEMEFA de enquête om de gegevens 2015 op te vragen. De enquête werd aangepast om toe te laten gemedicineerde voeders voor vleesvarkens > 15 weken te onderscheiden van de andere gemedicineerde voeders voor varkens.

De productie van gemedicineerde voeders is in België vooral bestemd voor varkens en meer specifiek voor biggen. Minder dan 4% van het varkensvoeder in België is (na diergeneeskundig voorschrift) gemedicineerd met antibiotica en iets meer dan 2% is gemedicineerd met een ontwormingsmiddel. In 2014 werd een sterke opmars van gemedicineerde biggenvoeders met ZnO genoteerd. Fabrikanten van gemedicineerde voeders kunnen sinds september 2013 - na ontvangst van een geldig diergeneeskundig voorschrift - gemedicineerde voeders voor pas gespeende biggen maken en uitleveren op basis van veterinaire premixen of op basis van ZnO (een alternatief voor het resistentiegevoelige antibioticum colistine). De laatste BELVETSAC cijfers (2014) tonen aan dat het totale gebruik van colistine van 2012 tot 2014 gedaald is met 41,3% (van 9.635 T in 2012 naar 5.658 T in 2014). Het gebruik van colistine via de veterinaire premixen daalde met 62,5% (van 2.571 T in 2012 naar 964 T in 2014).

Op basis van de beschikbare gegevens stelde BEMEFA ook **31 rapporten** op (voor 31 fabrikanten) die de evolutie aantonen van de productie van gemedicineerde voeders over de jaren 2009–2011–2013–2014. Al deze rapporten werden in de loop van 2015 uitgestuurd naar de desbetreffende fabrikanten. Deze rapporten slaan niet alleen op de evolutie van de verschillende types gemedicineerde voeders voor varkens (uitgesplitst voor 2 categorieën, zijnde biggen en andere varkens), maar tonen ook de evolutie aan van het aandeel varkensvoeder dat gemedicineerd is (per type en per categorie).

Als “type” kan een onderscheid gemaakt worden tussen **(1)** antibiotica, **(2)** ontworming en **(3)** ZnO. Alle betrokken fabrikanten werden uitgenodigd voor een plenaire toelichtingsvergadering op 26 maart 2015. De rapporten werden door de aanwezige fabrikanten gewaardeerd en de vraag werd aan BEMEFA gesteld om ook de gegevens 2015 in het rapport te verwerken.

12.4 Feed Design Lab



Op 4 april 2014 werd het Feed Design Lab (FDL) officieel ingehuldigd, een project dat werd opgericht in nauwe samenwerking met BEMEFA. In januari 2015 werd Mia Eeckhout benoemd als **nieuwe voorzitter** van het lab in opvolging van de eerste voorzitter Yvan Dejaegher van BEMEFA.

Het Feed Design Lab (FDL) heeft in 2015 een bedrijfspresentatie laten uitwerken in een kort [promotiefilmpje](#). Hierin wordt niet alleen de mengvoedersector in kaart gebracht, maar worden ook de verschillende activiteiten van FDL nader toegelicht.

Sinds haar oprichting in 2014, heeft FDL niet stil gezeten. Het afgelopen jaar alleen al werden er **3 succesvolle introductiecursussen** georganiseerd over procestechnologie.

FDL maakte in het eerste volle jaar na haar opening een succesvolle ontwikkeling door. In 2015 groeide het aantal partnerbedrijven zelfs tot 70! De **cursussen en workshops** van FDL kennen ondertussen een grote belangstelling en ook de **proeffabriek** wordt steeds vaker gehuurd voor testen rond innovatie in grondstoffen en techniek. In het activiteitenverslag van FDL wordt een opsomming gemaakt van de verschillende activiteiten die het afgelopen jaar hebben plaatsgevonden, alsook een vooruitblik van de activiteiten in 2016.

13 Met de steun van

